

УД
П27

ПЕТРО ПЕРЕБИЙНІС

ЧЕРВОНИЙ КОЛІР

FRANK

COOK

WASH

STAIN

WASH

FRANK

COOK

WASH

STAIN

WASH

FRANK

COOK

WASH

STAIN

WASH

FRANK

COOK

WASH

STAIN

WASH

FRANK

ПЕТРО
ПЕРЕБИЙНИС
ЧЕРВОНИЙ
КОЛІР

Вибрані поезії

КИЇВ
ВИДАВНИЦТВО
ХУДОЖНЬОЇ
ЛІТЕРАТУРИ
«ДНІПРО»
1977

Ліричний герой Петра Перебийноса сповнений громадянської пристрасті, віри у свої творчі сили, своє покликання. Художня палітра поета щедра на барви і відтінки. За скупими зовні штрихами вчувається внутрішня напруга, динаміка думки і почуття. До збірки ввійшли кращі поезії П. Перебийноса і поема «Ясен на межі».

П $\frac{70403-104}{M205(04)-77}$ 90—78

© Видавництво «Дніпро», 1977

РОДОВІД

ВЕРШИНА ПЛАНЕТИ

Стою на Красній площі —
на вершині
земної кулі. Зупинився час.
Рубінове сузір'я Батьківщини
відблискує в захоплених очах.

Рубінове проміння осяває
мої ще не написані рядки.
Звідціль, з вершини світу, осягаю
я поглядом усі материки.

Звідціль видніш, яка вона маленька —
планета наша, стомлена Земля.
Кошлаті хмари плинуть, мов лелеки,
над вежами державного Кремля.

На вічному шляху до Мавзолею
почесна варта відбиває крок.
Чатують над Москвою, над Землею
рубінові локатори зірок.

Чутливий кожен оберт, кожен по́хил:
вдивляються у р́оки, у віки
рубінові локатори епохи —
вітрами відшліфовані зірки.

Гримлять над світом луни реактивні,
вогненно в небі кресляться путі.
Стою на Красній площі —
на вершині,
з якої вся Земля на видноті.

МОЯ РЕЛІКВІЯ

Я приміряю
предка шолом,
порубаний мечами,
гостроверхий,
і чую:
над моїм крутим чолом
об крицю зорі дзенькають
і мерхнуть...

Я приміряю
дідів шолом —
будьонівку суконну,
гостроверху,
і бачу:
із зорею над чолом
у полум'ї
летить червоний вершник.

Я приміряю
батьків шолом —
зоря на касці
кулями покремсана...
Пече мене —
розжареним металом
зоря
на грудях батькових накреслена.

Я приміряю свій шолом —
космічний,
мов Земля, обтічний,
круглий.

Впирається у небо струнко
моя ракета,
дуже схожа
на гостроверхий той шолом богатиря
і на будьонівку,
з якої
полум'ям багряниться зоря.

ГІПОТЕЗА

Мій предок землю копирсав
сохою.
Сів спочивать
і задивився в море.

Колючий вітер
лемешем
перевертав
блакитні скиби хвиль —
від обрію
до берега.

Мій предок роздобув
шматок заліза
і вигнув його
хвилею.

Ось так
з'явився
плуг.

ЧЕРВОНИЙ АКОРД

На хвилях
багряних знамен,
на кручах
робочих рамен —
над нами
громово зринає
сердець розшифрований код —
«Інтернаціонала»
червоний акорд.

ПОКОЛІННЯ

Було їх мало
в ті січневі дні,
та називали їх
більшовиками.
Колонний зал.
І Ленін у труні..
Скупі сльозини камінь пропікали.
Було їх мало.
Йшли навстріч вітрам
на відстані руки,
аби не впасти.

За ними вслід
несли секретарям
свої заяви
хлопчаки вихрясті.

I

Було їх мало там,
на буровій,
коли зненацька спалахнула нафта.
У груди бухкав племінь-буревій,
мов струни, дзвінко лопались канати.
Стіна вогню... стіна вогню крута.
І кожен відступав перед стіною..
Та прохрипів суворий секретар
з останніх сил:
— Більшовики, за мною! —
Було їх мало. У сліпучу ніч
ступили твердо, зморені, вугласті.

І ось до них
з-поміж тремтячих пліч
повільно вийшли
хлопчаки вихрясті...

II

Було їх мало там,
де гаснув бій.
Фашисти їх взяли напівживими...
Полон страшніший
за нестерпний біль,
страшніш за смерть
негадана провина.
...Бійці поволі вийшли на майдан.
Есесівець поглянув гордовито
і випростався різко,
мов удав:
— Більшовики і комісари,
вийти! —
Було їх мало.
За півкроку —
смерть...
Ступили твердо по сухому рясту.

І ось до них
під чорний кулемет
повільно вийшли
хлопчаки вихрясті...

III

Було їх мало
в ті далекі дні,
було їм важко —
крізь вогонь і камінь.
Та йшли сини
за ними у борні,
йшли комсомольці за більшовиками.
Отак
разом —
на відстані руки —
ідуть:
білоголові, чорноброві.
І їхні нерозстріляні квітки
освячені
побратаною кров'ю.

Мільйони їх
ідуть
у день новий.
Гримить
відлуння на космічних трактах.

На поклик комуністів бойовий
встають
мільйони хлопчаків вихрястих.

ЕХ ТИ, КОНЮ...

Землю рвуть копита.
Чорний ворон криче.
Вершника не вбито —
лиш трава гаряча...

Вершнику не вперше
падати на світанку.
Звівся дужий вершник,
витрусив кубанку.

Смерть лиха, стосила
лиш полу шинелі
і коня
скосила
посвистом шаленим.

В небі волошковім
ворон крила пружить.
Ех ти, коню, коню,
незрадливий друже...

Де гриміли війни,
кінь іржав тривожно, —
грива буревійна
стала вже травною.

* * *

На грізне сонце зазіхнув Ікар.
О, не жалійте дивного Ікара...
Його не спинить сонця ярий жар —
летить Ікар,
закутаний у пару.

І терпнуть обережні мудреці:
Ікар у прірву падає безкраю...
В Ікара
на обпаленій щоці
сльоза гіркого воску закипає.

Та не страшні йому
ні зрадний віск,
ні осуди,
ні полум'я,
ні кара.

Летить Ікар...
І житиме повік
дитяча нерозсудливість Ікара.

ГОРА І КРИНИЦЯ

Назвали гору Золотою,
а хто й куди,—
не знаю...
Життя спливало за водою,
верба цвіла в розмаї.

Крута гора зринала віщо,
росла над Слободою.
Вона й сама не зна,
за віщо
назвали Золотою.

Ніхто ніколи не розкриє
прадавню таємницю.
Ховає цинкове розкрилля
оспівану криницю.

Криниця зветься Золотою.
Чому —
хто зна це нині?..
Вода дзвенькоче під горою
об золото цямриння.

І долі кращої не треба.
У радості, у горі
іду, криниченько, до тебе,
спішу до тебе, горо.

Гора чатує таємницю
криниці Золотої.
Глибоко хлюпає криниця
студеною водою.

РОДОВІД ЗЕРНА

На дні правічної могили
знайшли історичи
зерно.

Воно
не вмерло, не зогнило,
в землі поховане давно.

На грудях пращура
віками
зерно жадало прорости.
Та все міцніш його стискали
епох пресовані пласти.

Вмирали зорі в круговерті,
горіло небо світове.
Зерно ж лежало
коло смерті —
тверде, незрушне,
та живе.

Мінялись ери, покоління,
лиш не мінялося воно —
неопалиме і нетлінне,
пшеничне визріле зерно.

Дарма уява ерудита
зерно прадавнє розтина.
Його б у землю
посадити
біля сучасного зерна.

ХАТИНКИ НА СТЕРНІ

Полукіпки останні —
хатинки на стерні
у полі на світанні
привиділись мені.

Полукіпки-хатинки ..
Епоха молода.
У читанці
картинку
хлопчина розгляда.

Картинка
повна сонця.
Така вона проста:
полукіпки...
«А що це?» —
у мене син пита.

Ех, юносте, згадай-но!
Привиділось мені...
Шикуються комбайни
у синій далині.

ПШЕНИЦЯ

Знов на стежку повен колос
хилиться все нижче.
Уклонюсь тобі я в пояс,
матінко пшенице.

Під половою-лускою
на твоєму полі
шелестіли колискову
зерна смаглочолі.

І дзвеніла ти стодзвонно
диво-колосками.
Град шмагав тебе з розгону,
зливи полоскали.

Ворон каркав над тобою,
вдови голосили,
та втішала нас до болю
кожна колосина.

Ти шумиш, моя пшенице,
на широкім полі,
ти звисаєш у світлиці
колосками долі.

Як навіки я спочину,—
з грудкою землиці
киньте, люди, хоч зернину
рідної пшениці.

Хай троянди не тривожать
вічної оселі.
Хай заграє над травною
колос мій веселий.

КОМУНІСТИ

Ось квіток —
як рідна кров, як рана...
Ось квіток — обпалена канва.
Бачу я:
на тлі його багряно
батькова дорога проплива.

Фронтowa покраяна дорога —
та, що від подільського села,
від низького нашого порога
на поріг рейхстагу привела.

Бачу за туманами останній
день війни...
Піднявсь на повен зріст
на порозі чорного рейхстагу
батько мій.
Солдат і комуніст.

Батьку, батьку, ти побережися.
Бій останній...
Ще лиш крок... лиш крок!
Батьку, глянь:
таким зеленим листям
світиться над полум'ям бузок.

Ні, не чує слів моїх, не бачить,
як цвіте бузкова далина.
Крок останній —
в полум'я гаряче,
і червоно вибухла весна...

Ось квіток —
як ніжний цвіт світанку
Ось квіток —
як істина жива.
У його червоному серпанку
вдаль
моя дорога
проплива.

КАДРИ ФРОНТОВОЇ КІНОХРОНІКИ

Хай мигтять екрани променисті,
щедрі на сюжети і слова,
хай вражає точна гра артиста —
нам документальне подавай!

Щоб від справжніх, бойових набоїв
захлинався справжній кулемет,
щоб незгасно
за екраном болю
наша пам'ять кликала вперед.

Тут не просто кадри обирати:
смерть — за крок,
січе кривавий град...
І стискає в пальцях оператор
об'єктива мирний автомат.

У війну суворим оком кари
цілиться безстрашний об'єктив...
Чорно-білі, неповторні кадри
оператор кров'ю освятив.

І димлять руїн гарячі грані,
в кадрах криця плавиться тверда
Крізь болючу стрічку
на екрані
проступає кров,
а не вода.

Монтаж — це мука,
це вогонь і плавка.
Горою стрічка тліє, мов зола.
Дивився стрічку режисер
і плакав,
схилившись край монтажного стола.

Мовчав екран —
всього лиш пляма біла:
чи задум не вдавався до кінця,
а чи шнуром бікфордівим диміла
нешадна невдоволеність митця?

Чоло, серпанком срібним оповите,
руками він стискав до забуття.
Він чорну стрічку рвав несамовито,
як довгу нитку власного життя.

Ще йде монтаж.
Робити присуд рано!
Вогненні шви проектор розпростер.

Життя людське
спливало на екрані,
і плакав
за екраном
режисер.

РОЗСТРІЛЯНЕ ІМ'Я

Він лишився один.
Він стояв
до останку.
Розстріляли його ім'я
за селом на світанку.
І далеко від дому,
серед білих беріз,
застогнав обеліск:

«Невідомий...»

ВИСОТА

Бринить вінків пожухла позолота,
і тужить вітру траурна струна.
Високо над могилою пілота
пропелер,
мов душа його,
зрина.

Розвихрено врізається у небо
пропелер
на найвищій висоті.
Тут ясно все.
Тут зайвих слів не треба.
Тут просто слід побути на самоті.

Струмить важка гранітна прохолода,
блакитні крила небо нахилия...

Зринає в небо пам'ятник пілоту —
і швидше
обертається земля.

Гармоніст Михалко Горобець

каже:

— В мене... як його... рефлекс.

Без гармошки, розумієте, не можу...

До війни, бувало, як рвоне Михалко
перелатані, задихані міхи,—

ех, літали пальці,

витинали шпарко

розвеселу польку, карает.

Прислухалися жінки.

Усміхалися дядьки:

— Розцвірінькався безхвостий горобець!

Та й на фронті, лиш затихне канонада,

сядуть хлопці на важкі снаряди:

— Горобец, ану растягивай гармонь!

Фрицам сразу же захочется домой...

Грав Михалко.

Сонце кров'ю наливалося.

Грав Михалко.

Сонце раптом... захиталося...

Каже:

— Розумієте, не можу...

Примостилась у кутку гармошка.

Йй за п'єдестал — ослін кривий.

Гудзиками жовтими

дивиться гармошка

на Михалкові порожні рукави.

ВІДЛУННЯ

Не ховаю від мами нічого,
перед нею ні з чим не таюсь:
я боюся дитинства свого,
давніх спогадів наших боюсь.

Гріє ненька думки потаємні
і стирає сльозу кулаком...
Батько там,
у дитинстві моєму,
на порозі стоїть з рюкзаком.

Там літак над хлоп'ячою грою
розгорта свої крила криві.
Там горять літачки паперові,
мов трикутні листи фронтіві.

Кров'ю зрошена сива дорога,
що веде в наше рідне село.
Я боюся дитинства свого,
хоч у мене його не було.

На мене боляче війнуло
димом смутку...

Край шляху,
у забутих чагарях,
за крок
до крем'янистого окопу,
угледів я
патрон
з чужим тавром.

Між пальців
сухо хруснула
позеленіла шийка,
з якої випала
важка,
довгаста куля.

Ось і все...

У мене на долоні —
чись життя.

...А в дно окопу
вгризлись
пусті
довгасті гільзи.

Пусті...

ЛІСОВА КАЗКА

Обпалена траншея
чорніє у траві.
Хитаються над нею
дзвіночки лісові.

Осколки лиховісні
занурилися у мох...
Із сином на узліссі
присіли ми удвох.

Гніздо своє колише
моторна мурашва.
Струмить волога тиша,
хмеліє голова.

Розпліскується глухо
у дзвонику блакить.
Приклав хлопчина вухо,
прислухався:
дзвенить...

Удвох із ним
про різне
задумалися ми.
Шуміли хмари грізні
багряними крильми.

Здіймали над землею
дуби хребти криві.
Обпалена траншея
змілась у траві.

ПІСЛЯМОВА ДО ЛИСТА

Шановна редакціє!
Мій брат Петро Перебийніс був солдатом і в 1943 році пропав безвісти. Я прочитала в журналі вірші Петра Перебийноса, тому пишу вам...

*Віра Перебийніс-Мізюк
м. Кременчук, Полтавської області*

Тут серце крають не фактичні дані,
не збіг імен і не тривожність дат,
а віра,
віра вистраждана, давня,
що десь він є,
що він живий, солдат.

Що в безвість не пішла його дорога,
не виплакана ще над ним роса,
а просто...
щось із пам'яттю у нього...
Бувають же на світі чудеса!

Я міг би хоч ілюзію потішити
бадьорою наснагою рядка.
Але життя реальніше, простіше,
і над рядком здригається рука.

Сумна реальність вигадки ламає,
і зайві тут утішливі слова.
В житті чудес усе-таки немає —
у пам'яті лиш
є на них права.

І пам'ять підкорятися не хоче —
вона в золі надії не згаса,
вона стоїть на чатах дні і ночі...

Бувають же
на світі чудеса!

ДОЛЯ

Зозулько, зозулько,
скільки мені років жити?..
(З фольклору)

Їй весна молода
щастя-радість кувала.
Їй зозуля кувала,
зозуля кувала.

Захлиналась вона
од свинцевого шквалу.
А зозуля кувала,
зозуля кувала.

Удовою вона
довгий вік вікувала.
Та зозуля кувала,
зозуля кувала.

В узголів'ї трава
все росу проливала.
А зозуля кувала,
зозуля кувала...

СТРІЛИСЬ ДВОЄ

Хто вони? Які шляхи-дороги
ці чоловіки пройшли колись?
Двоє серед натовпу людського
на пероні мовчки обнялись.

Нині всякі ніжності не в моді,
нині сліз не ронить сильна стать.
Двоє чоловіків при народі
слабкості своєї не таять.

Глухо впали сітки і валізи
під поспішний шерхіт підшов.
Де й поділась витримка залізна.
Тільки шепіт:
— Я... тебе... знайшов...

Тільки очі зблискують волого
і тремтять у пальцях цигарки...
Хто вони?
Які шляхи-дороги
пролягли між ними крізь роки?

Стрілись двоє в світі.
Стрілись двоє...
Гомінким пероном навпростець
люд пливе строкатою рікою
мимо двох зачаєних сердець.

ГЕНЕРАЛИ ЗАПАСУ

Старіють легендарні генерали,
у руслах жил повільно плине кров.
Сто раз вони в траншеях умирали,
сто раз їх лютий ворог не зборов.

Мов карта битов — зморшки на обличчі,
мов орденські стрічки — рубці від ран.
Звучить тепер нечітко і незвично
звання цивільне їхне: «ветеран».

Мечі вже перекуті на орала,
планета розгортає мирні дні...
Старіють легендарні генерали,
віддавши мужню молодість війні.

Сидять вони похмурі, безпорадні,
ковтають осоружний валідол...
Та є в запасі кітелі парадні,
знадвору лине запах матіол.

Встають бійці,
суворі і прекрасні
у шрамах і високих орденах.
І поки кров гаряча не погасла,
не спинять їх ні відчай, ані страх.

Вони ідуть,
вони в строю,
на марші,
в очах вогонь атак не догорів.
І в сьйві зір
стрункий, плечистий маршал
вітає їх під шелест прапорів.

СПОГАД СТАРОГО ГВАРДІЙЦЯ

Стискаю шнур гармати у руці...
Закон війни.
Горять земля і небо.
...А друг
десь там,
у смертному кільці,
дає нам ціль
з поправкою на себе.

Із пекла друг по рації хрипить
у лементі противника гортаннім:
— Давай, браток! Не падаєм з копит...
Вогонь на нас!
Вогонь по гадах... Так їм!

Донині спогад цей
не відболів.
Лягали точно в ціль важкі фугаси...
Закон війни,
страшний закон боїв!
З гармати б'єш вогнем
у серце власне.

Ні, ми не легковажили життям —
у пекло йшли, коли була потреба.
Дивились ми у вічі всім смертям
з останньою поправкою
на себе.

МИР

Світає.
Спить дружина.
Спить дочка...
Мені ж не спиться.
У вікно прочинене
дмухнув
червневий чистий вітерець,
ледь-ледь торкнув
листок календаря:
дві чорні цифри —
двадцять друге червня...
Спить солодко дружина.
Спить дочка.
А я
встаю.
У ліжечку м'якому
заворушився і зітхнув
синок.

Світає...

ПАМ'ЯТЬ

Між брів уперта зморшка залягла,
зіниці крешуть радість і досаду.
Над кручею тривожного чола
іскрять думок високі зорепади.

Гудуть людської пам'яті мости.
Стрясають серце радощі і втрати.
Так легко племінь пам'яті нести
і так нестерпно важко забувати...

Я пам'яттю людською дорожу,
беру на спомин скибку караваю.
Я скарб добра у серці бережу,
за пазухою камінь не ховаю.

КИРЗОВА СУМКА

Одгула вечірка в хаті
хором тостів і напучень.
Зготувала сину мати
сумку кирзову, рипучу.

Сумку татову додому
друг привіз
у сорок шостім,
і зронила з рук додолу
мати сумку перед гостем...

В сумці, порохом пропахлій,—
карта вицвіла, строката.
Вчив історію напам'ять
син
із татової карти.

...Звівся син.
Пора прощатись.
Та не зрушить з місця мати...

В сумці
вузлик,
ложка,
чашка
і повістка військкомату.

ЯК ЗВОДЯТЬСЯ МІСТА

Із попелу росли колись міста,
сідлали русла рік, жадали неба...
Міста у всі епохи неспроста
народжувались тільки там, де треба.

Історія вписала у віки
осмислений і точний вибір місця.
За помахом всевладної руки
лягав фундамент слів:
«Тут буде місто!»

Секрети стер уже премудрий час,
і з ласки чудодійної науки
на наших подивованих очах
будують місто невсипущі руки.

І там,
де люто дибилась пурга,
де гризли землю суховії дикі,—
куток намету першого ляга
кутом наріжним першого будинку.

А древній град
асфальтами гуде,
стоїть над прахом пращурів на чатах.
Яке ж чуття підказувало, де
навік це місто їм передбачати?
Фундаментом гранітним ліг навік
звитяжний геній зодчих безіменних.
Несуть вони над плином гордих рік
високе місто на своїх раменах.

Коли спадає день шалений
у вечорову синю сіль,
остиглий світ
летить повз мене
зів'ялим шумом верховіть.

На повних обертах скрегоче
в імлі
натомлена земля...
У час вечірній
ранку очі
мені всміхаються здаля.

Я вірю в ранок,
у початок
усіх начал, усіх доріг,
у росянистий цвіт хрещатий,
у перший крок через поріг.

Я йду у сяєво багряне,
спішу до праці,
до людей.
Як добре, що в запасі ранок
у мене є
на кожен день!

Ранковий світ летить крилато,
мене квапливо підганя...
Люблю я ранок відкривати —
як перший,
чистий аркуш дня.

ВЕСНЯНИЙ ВОКЗАЛ

Нічний вокзал бував теплом весняним,
за вікнами гули сталені путі.
Осяяні барвистими вогнями,
дрімали пасажери в забутті.

І враз під склом вокзального склепіння,
у плетиві думок, чекань і снів
горластий півень солодко запіяв,
знемігши в клітці кошика тісній.

Запіяв півень хвацько і заклично,
дзвінке відлуння струснуло зал —
і проясніли заспані обличчя,
і заgrimів розбуджений вокзал.

Пливла Земля нечутно між світами,
і дихали з безмежності сади.
З далекого, пахучого світання
до станцій поспішали поїзди.

НА ПОЛУСТАНКУ

На безіменнім полустанку,
де мчить експрес у далину,
стоїть хлопчак серед світанку
у синій хмарці полину.

Стоїть і голову русяву
услід вагонам поверта.
На брови чубчик нависає,
немов пелюстка золота.

Спішить експрес на дальні гони,
і пильно дивиться хлопчак.
Мигтять пунктирами вагони
в його замислених очах.

ПРОЛОГ ДНЯ

Мерехтіє грань п'їтьми і світла.
Неосяжний час бере своє —
і зникають сутінки досвітні,
білий день на обрїї встає.

Зрїють ніжні тони і півтони
для його погідного лица.
День тече,
привабний, неповторний,
у зїниці наші і серця.

День тече
на доли і на води,
на шляхи безсонної землі.
Що віщує він людському роду,
що несе на срібному крилі?

Ось Венера, зірка світанкова,
над землею ніжно зацвіта.
Марс червоний крапелькою крові
падає в зарошені жита.

Розсуває небокраї сїрі
невмирущий світанковий цвіт.
Час трїскаче сторожко в ефірі...
Білий день
тече
у білий світ.

КАРТИНА

Долонь торкаються пекельно
важкі жарини цегляні.
Виводить майстер
пензлем кельми
узір багряний на стіні.

Виводить пензель металевий
квадратні обриси вікна.
І теплим вітром над землею
проймає майстра вишина.

І на мольберті риштування
росте наш дім
увись
і вшир.
Промінням сонце вишиває
вологі контури квартир.

Наш дім
небес уже сягає,
вростає в зоряну добу,
і срібна кельма осяває
його вершину голубу.

СЛОБОДА

Село моє, вишнева Слобода!
Вже не село ти,
але ще й не місто.
Тече Мурашки спінена вода,
димами пахнуть кручі крем'янисті.

Клекочуть кручі молоком вапна,
рожево світять буханцями цегли...
Моя вишнева, рідна сторопа,
село моє,
мій цвіте чебрецевий!

Моя маленька станціє життя,
де кожен раз коротшають зупинки,
де так цвітуть синівські почуття
і в'яне сивий смуток материнки...

Село, село, вишнева Слобода!
Вже не село ти,
але ще й не місто.
Та як Мурашки спінена вода,
село моє,
ти не стоїш на місці.

Сади твої озорено ряхтять
і сиплють метеорами ранетів.
Будь славно, рідна станціє життя,
моя колиско
і моя плането!

ДІД ГАСИТЬ ВАПНО

За селом, у білій ямі,
гасить білий дід вапно.
Бродить піна полум'яна,
мов настояне вино.

В'ються бджоли над садами.
Із густої духоти
плинуть рівними рядами
затиньковані хати.

На гарячому осонні
палахтять екрани стін.
Світить білою росою
край вапнярки травостій.

Над вапняркою обрусом
висне білий небозвід.
Посміхається у вуса
біля ватри
білий дід.

Новосілля сняться дітям,
вікна зорять у світи.
Пропливають перед дідом
білим видивом хати.

СПОВІДЬ ОНУКА

Добрідень вам, дідусю та бабусю...
Провиною душа болить мені.
У плині літ ніяк я не проб'юся
до вас
крізь модні вірші і пісні.

Про вас не розказав я ще нікому,
та ви не парікаєте на те.
На цвинтарі зеленому сільському
ви поруч непорушно лежите.

Вгорі над вами листя мерехтливе
акація колюча розгорта.
Стежками віку праведно пройшли ви,
у щедрий ґрунт посіяли жита.

На ваші злидні чорно зазіхали
з-за рогу ненажерні глитаї.
Добра в житті зазнали ви замало,
та не схиляли голови свої.

Добрідень вам, дідусю та бабусю,
хай пухом буде рідна вам земля!
Простіть мені, на мить лише забувся,
як пахне вам розпушена рілля.

Простіть... Шепоче рута під рукою,
пуртує цвіт акації між віт.
І правлук ваш
ракету іграшкову
над вашим сном націлює в zenіт.

РАЙДУГА НАД ДНІПРОМ

Прошуміла злива за осоки,
дух озону хвилі зберегли.
І з'єднала
райдуга висока
наддніпрянські дружні береги.

Під вологим плесом небозводу
береги відбилися у ріці:
на одному —
цегляні заводи,
на другому —
жовті пшениці.

ФОРМУЛА БЛИСКАВКИ

О. К. Антонову

Даруйте мені, генеральний конструкторе!
Усе я підгледів,
усе зрозумів.

Зелені тополі шикуються струнко
на вашій
алеї роздумів.
І поки алею
ви
зміряли кроками,
формулу блискавки
важко виношуючи,
літак
подолав
у розгоні високому
сотні алей,
за теорією відносності.

Стрілу літака
у простори брунатні
пускає
лунка тятива горизонту.
Лиш блискавка думки
спроможна догнати
стрілу
у пекучій вашій гризоті.

В одвічному вашому бунті
на грані
можливостей мозку,

і серця,
і нервів,
у щемнім чеканні на спалах —
чеканні,
такому знайомому
для мінера.

Щемить кожен нерв ваш.
Химера
і ява...
А думка зринає у злеті
найвищім.
Ще мить —
і високе небо уяви
пронизує
знак блискавиці.

ТІНЬ ПОЛУМ'Я

Сяйнула у небесному огромі
і миттю згасла
блискавка крива.
Настала тиша.
Але враз од грому
здригнулася розвітрена трава.

Гримить!
Над вами хмари чорна круча
хребет зубчастий важко підійма.
Та ви не бійтесь!
Це лиш тінь гримуча,
це лиш відлуння...
Блискавки нема.

Сичить у хмарі лютий змії розряду,
щоб вибухнути полум'ям за мить...
Коли ударить блискавка насправді,
то тінь її
для вас
не прогримить.

СЕРЦЕ ПІЛОТА

Йому ночами сниться
синє небо,
па тлі якого чорною змією
звивається
кардіограма серця...
Він дістає щоранку
кашкета
без крилатої емблеми,
дружині каже звикло:
«На зарядку»,—
і йде
в аеропорт,
де виглядають сонце
локаторів червоні соняхи

ПРАВИЛА НІЖНОСТІ

Бульваром,
змережаним зеленими тінями,
кожен виямок обминаючи,
котиться плавно, надійно
автобус
особливого призначення.

Де він прокочує,—
все зупиняється,
навіть трамваї прикипають до рейок.
А мільціонер для нього, здається,
ладен відсунути з тротуару дерева.

Ладен зневажити заборонні знаки,
аби лиш інших правил дотримати у житті...
Котиться автобус особливого призначення
за правилами ніжності.

Люди з давніх-давен у світі
ідеї виношували різні.
Хтось винайшов, скажімо, електричне світло,
а хтось — електричне крісло...

Не знаю, хто він —
порядку страж,
учитель
а чи адміністратор сердитий,
та певен, що він наш —
той, хто придумав
автобуса з написом:
«Діти!»

ОСТАННІЙ ВІРАЖ

Звернути просто.
Руки — на кермі.
Спинитись просто, коли час настане.
Та раптом вишикає
на прямій
смертельний поворот,
віраж останній.

...Сигнал машини тишу розтина.
І вибір блискавичний, паче вибух.
Не діють гальма!
Натовп
і стіпа...

Юнак-водій зробив останній
вибір...

НА УЗБІЧЧІ

На грані шляху чахне
порожній грузовик.
Сумний водій-певдаха
капючить не звук.

Стоїть водій на вітрі,
од гуркоту оглух,
і простяга каністру,
неначе капелюх.

Рука вже притомилась,
у горлі пил гіркий.
Фуркочуть мимо, мимо
прудкі легковики.

Автобуси зі свистом
випліскує шосе.
Стіну кабін ребристих
слизький асфальт несе.

Все
мимо,
мимо,
мимо
на хвилях крутії —
і знизують плечима
непевно водії.
Не жаль того бензину —
налито повен бак.
Та шлях немов пружина,
не спинишся ніяк...

Не глянути б у вічі,
проскочити б...
Але ж:
товариш на узбіччі,
товаришеві зле!

Товариш поза грою...
Спинися, далебі!
Це ж поки що не кров'ю
ділитися тобі...

Спіткнувся вітер стрічний,
дмухнув димок з-під шин.

...Парує
на узбіччі
розхлюпаний бензин.

СТРУЖКА ВАТМАНУ

Дядько Мефодій — такий дивак!
Стругав би мовчки свої одвірки.
Таж ні...
Щось малює там
цілу ніч,
а вранці десятнику
ой як гірко!

В десятника креслення
(підпис, печатка),
дядько ж Мефодій
давай повчати:
і те закреслюй,
і те не так...

Дядько Мефодій — такий дивак!
Всю ніч готовий
щось мудрувати.

А зранку
за його фуганком
пахуча стружка
згортається в трубку
аркушем
чистого ватману.

ВИСОКІ РАЙДУГИ

Фарбувала дівчина
голубі балкони.

На дев'ятому поверсі
зачерпнула у відерце
прохолодного неба
і замилувалась.

Перед зором
у погідній прозорості
вигравали барвами
високі райдуги
кварталів.

А далі,
де околиця міста
зливалася з полем,
хтось невидимий
вмочував у небо
шелестливі тополі
і фарбував ними
балкони.
Зацвітала околиця
серпанком бузковим
сонця.
Малювала дівчина
голубі балкони
на дев'ятому поверсі.

ΕΣΤΑΦΕΤΑ

Благословиться хай довіку
те місце давне, непростигле,
де вперше
мати на долівку
мене щемливо опустила.

Де мати,
подихом підперши,
мене поставила на ноги,
де я
від матері
уперше
ступив непевно до порога.

Не припадає пам'ять пилом.
(Таке знайоме все до болю!)

Та вже долівку заступила
підлога тесана, дубова.

Сталевим громом вік ракетний
стрясає хату білолицю.
Ковзкі, шліфовані паркетні —
уже для неї
не дивниця.

Будь же повік благословенна,
нова підлого непростигла!
Ти рідної землі від мене
в ракетний вік
не заступила.

Я народився в переджив'я,
я ріс під місяцем серпа.
Циганка-піч приворожила
мене до житнього спона.

Ходити вчився я у полі,
у нашій хлібній стороні.
Приймав цілющі я уколи
від росянистої стерні.

Я бачив, як у стигле жито
зронила мати срібний серп,
коли хрестата тінь фашиста
у житі вісіяла смерть.

Я досі батька виглядаю
(портрет не знає свини).
Дзвенять засмучені медалі
луною грізною війни.

І я іду з далеких років
по рідній росяній стерні.
Ранкове сонце невисоке
в комбайна зріє на стерні.

Я народився в житнім краї
у пору літню, трудову.
Зростав під місяцем серпа я,
під сяйвом зоряним живу.

Гей, наше хлопчина хмари.
Купчасті отари
ген бредуть до водопою
по спільному полю.

Але ж річка невеличка —
річенька Мурашка.
Для такої для отари
в ній води не стане.

Ану, хмари, повертайте.
Та й до моря...

— Ах, так ось де ти, ледащо! Черета
залізла в шкоду,
а він спить собі в траві.
Хоч би що...

ТАЛАН

Казала мати край порога
мені, бувало, в давні дні:
— Гляди, аби тобі дорогу
не перейшли упорожні...

Мені таланило, можливо,
несла хода мене тверда.
На стежку росяну, щасливу
із відер хлюпала вода.

Вела за обрії стежина,
у шлях вона переросла.
По світу ніс я порошини
з доріг подільського села.

І ось додому повернувся,
літам далеким навздогін.
Із хвіртки винесла бабуся
порожніх відер передзвін.

Вона спинилась на розпутті,
у чарах літнього тепла.
Мені дорогу призабуту
упорожні
не перейшла.

ВЕРШНИК

Я змалку вчився бути на коні,
коли із батьком їздили на луки.
Признатись, не давалася мені
складна і незбагненна ця наука.

Тримався я невпевнено в сідлі
на карому, прудкому рисакові.
Косив рисак свої очища злі —
і падав я
під ковані підкови.

Не раз висів я
лиш на стремені,
безкрилі руки з жахом розпростерши.
Було мені нелегко на коні,
та й під конем
доводилось не легше.

Та я хапав за гриву рисака.
Стискала у розпачливому жесті
моя гаряча, стомлена рука
слизьку вуздечку —
запоруку честі.

І так мені хотілось —
на коня,
супроти вітру мчати через луки...

Я й досі опановую щодня
складну і незбагненшу цю науку.

МЕДІВНИКИ

Бувало, в хаті на світанні
ховався я за подушки
і тихо ждав, коли настане
пора нектн медівники.

У ночвах тісто медівниче
зринало вгору, мов крило,
і на відскоблену стільницю
пухкою повішню текло.

По ньому бігала спочатку
качалка, біла від мукій,
а потім цинкова зірчатка
ділила тісто на зірки.

На поді жевріла урочо
гнучка, терпляча коцюба
і палахкучо біла в очі
жарінь рожево-голуба.

Крізь арку челюстей черлену,
на втіху матері, з руки
у небо чистої черепі
пливли засвічені зірки.

...Згадалась, мамо, давня казка,
в якій світанок той воскрес.
Ти привези мені, будь ласка,
шпешчичу зірочку з небес.

БІЛІ МЕТЕЛИКИ

Білі метелики
біло ряхтіли.
Білі метелики
пшті хотіли.

Звабив метеликів
слід од копита.
Білі метелики
сіли попити.

Сіли метелики —
білені зорі.
Крильця в метеликів —
листя прозоре.

Вибігли хлопчики —
оченьки сині.
Вибрали хлопчики
та ї по лозині.

Біла метелиця
в синії бчки...
Ой ви, метелики,
крильця-листочки!..

Радісним розчерком
свище лозина.
Хлопчики, хлопчики!
Оченьки синя...

ЛЕГЕНДА

Чорний кашкет із кокардою
(мамин дарунок йому).
Крейсером тато командує,
не приїжджає тому.

Тато в далекому плаванні,
в білій каюті живе...
Жаль, не придумало гавані
рідне село степове.

Крейсер військовий, броньований
краєв би гавань сільську.
Тато стояв би схвильований
на бойовому містку.

Вийшов би гордо на палубу
син під закличну сурму.
Хлопці ночами не спали би,
заздрячи гірко йому.

От би із татом у плавання
нишком од мами втекти!
Глянути б тільки на гавані,
на таємничі порти!

Хай вже скоріше вертається
тато хоча б на таксі...
В мареві крейсер хитається.
Бродить хлопчак по росі.

Хлопці його вже докльовують,
заздрість їх, видно, гризе:
— Де ж твій татусь татуйований?
Мамин синок ти, і все...

— Мамин, а чий же ти...
Правильно...—
стверджує мама й сама.
З того далекого плавання
тата нема і нема.

ГЛИБИНА

Мене в дитинстві,
як ведеться з давнини,
застерігали:
бійся глибини!

Я слухався
і плавав
на мілкому.
В іржаво-каламутній рідшій
не бачив дна,
хоч і стояв на дні,
коли змагала втома.

Мені казали:
бійся глибини.
Мене застерігали:
зупинись!

Та я поплив.
Поплив
у синій легіт.
І ось вона —
прозора
глибина!..
Я здивувався:
видно аж до дна.

Відчув —
на глибині
пливеться легше.

КЛАСИ

Цікаво грати у квадрати!
Асфальт на сонечку розгас.
Дівча стрибає по асфальту
із класу в клас,
із класу в клас.

Несуть важкі свої портфелі
дівчатка й хлопчики бігцем.
Студенти збуджені, веселі
спішать зеленим путівцем.

Цікаво грати в білі класи,
тут кожен крок --
навчальний рік.
На порох крейда розтовклася...
Дівча радіє: скік та скік!

Цвітуть рум'яно свіжі банти,
злітають кіски раз у раз.
Дівча стрибає по асфальту
із класу в клас,
із класу в клас.

ЩО ХОТІВ МЕНІ СКАЗАТИ ДІД?

Дід яблуню садив.
А я
забіг на хвильку попрощатись.

— Бувай, козаче. Набирайся розуму.
Побачимось, либонь, нескоро.
То я хотів тобі сказати...

— Спішу, дідуню. Жде підвода
на станцію. Не гнівайтесь.
Ми ще поговоримо,
коли приїду на канікули...

Зривав дід яблука.
А я
зайшов на хвилю попрощатись.

— Ну, прощай. Гляди, не зазнавайся
Хтозна, коли побачимось.
То я хотів тобі сказати...

— Дідусю, вже мені пора.
Он бачите — машина.
Не гнівайтесь.
Ми ще поговоримо,
коли приїду у відпустку...

Дід спочивав під яблунею.
Я
заїхав на хвилину попрощатись.
— Прощай вже.

Може, більше не побачимось.
То я хотів тобі сказати...

— Та що ви, діду!
Ми ще поговоримо.
Ось на ту вєсну привезу вам сина.
А зараз...
Ви не гнівайтесь.
Літак...

Невдовзі написала мати:
«У перших строчках сповіщаю,
що вмерли татко наш, а твій дідуньо...
Тебе все згадували при смерті. Сказати
щось хотіли дуже важне...»

Весна буяла.
Я і син
прийшли до дідової яблуні.
Вона вже всохла.
Всохла, а цвіла.
Наперекір біді цвіла затято.

Ну що, ну що нам дід хотів сказати?

Мій сину,
коли виростеш,—
навчу
тебе косу мангачити
і вдосвіта
з росою зорі
класти у покіс.
Мій сину,
знай —
науку цю колнсь
я перейняв від батька,
він — од діда,
а дід — від прадіда...
Скажу по правді:
не хочеться,
щоби зі мною
в безвісті
погас вогонь
науки всіх наук...
Я хочу, щоб онук
закарбував у пам'яті
на совість:
перш ніж комбайном
рушити в хліба́,—
шлях прокладали
гострою косою.

МАЛЮК СПИНАЄТЬСЯ НА НОГИ

Малюк спинається на ноги,
між трав незграбно присіда.
Тривожно дивиться на нього
вродлива мати молода.

— Повзи! Ходити рано, хлопче,—
воркує мати про своє.
А він і слухати не хоче —
уперто зводиться,
встає.

Під ним гойдається планета —
мацлива,
дивна і чужа.
Перед очима розпростерта
хисткого обрію межа.

Над ним черешня гроно цвіту
купає в чарах висоти.
Малюк
хапається за віти.
Йому не хочеться повзти.

Малюк спинається на ноги...

ЧОЛОВІЧА РОЗМОВА

Живе в мені холодний страх за сина,
інстинктом предків стигне кров терпка.
Цей лід важкий до смерті я нестиму...
Вже краще б народилася дочка.

Росте дочка смаглява і кирпата.
Вона не хоче гратись у війну,
вона не вміє в бійці закипати,
сторчма стрибати в синю бистрину.

Йй сниться ніжна і вродлива мати.
Цвіте дочка рум'янцем на щоці,
народжена, щоб' ляльку обіймати,
а не лічити шрами і синці.

Боюсь я так за сина,
за нащадка.
В думках про нього серце завмира.
Синівська доля грізна і нещадна,
і гра-війна — не випадкова гра.

Живе в мені холодний страх за сина,
та всоте я гукатиму таки:
— Не вчись ховатись за широку спину,
в бою міцні потрібні кулаки!

Не відступай в зятятому двобої,
кров предків хай у серці закипа.
Нехай не торжествують над тобою,
мій сину,
зрада честі і ганьба.

Гукну ласкавій донечці-лілеї:
— Рости, цвіти,
щоб мирний день синів!

Нехай усі жінки землі моєї
у мирний день
народжують синів.

ДИТЯЧІ ОЧІ

Дитячі очі нелукаві,
зіниць наївна чистота...
Очей маленьких не лякає
моя доросла суєта.

Зіниці лагідні дитячі
спинили погляд на мені.
І я неначе вперше бачу
себе у чистій глибині.

Неначе стрілись очі долі
мені
в життєвій течії...
Я опускаю мимоволі
повіки стомлені свої.

ПРИСКОРЕННЯ

Спішить Земля, бар'єр віків скоривши,
і твердо свідчать виміри усі:
кружля планета наша
все скоріше
довкола перегрітої осі.

Спішить Земля,
бо треба їй спішити.
Світів далеких поклик долина.
Пунктирами вогненними прошита
немислима космічна далина.

Тривогами озвучені сигнали
сухий ефір з безмежності пряде.
Прощається планета із синами,
трясе ракети полум'я руде.

Блакитно сяють зоряні планшети,
синам космічні лати до лиця.
Скоріше обертається планета —
скоріше обертаються серця.

ЗЕНІТ РОКУ

Спинились довгі дні в зеніті року.
Вишнево сяє червень за вікном.
Пульсує час.
Ущільнюються строки.
Стукає рівно точний метроном.

Прислухайся.
Ще тихо бродить літо,
ще ніжні стебла колос нагина.
Та щось немов здригнулось у зеніті
і холодом війнула далина.

Гуде блакить, веселкою підперта,
нуртуються вітри у вишині.
В холодний простір котиться планета,
намотує на вісь
короткі дні.

Прислухайся.
Гігантським веретеном
довкола тебе
Всесвіт кружеля.
На вигнутих терезах рівнодення
звисають важко
серце і земля.

Де ти, друже мій єдиний?
Розминулись ми в житті.
За туманами ідилій
важко стеляться путі.

Я для тебе, друже честі,
все найкраще приберіг.
Жду тебе на перехресті
непроторених доріг.

Хай ведуть тебе до мене
не слова, не метушня,
не обов'язки сімейні,
не посади і звання.

Хай веде тебе потреба
серед спеки — ручая.
Просто знай,
що є у тебе
я, єдиний,
тільки я.

Просто знай,
що є ці очі,
є правдиві ці уста...
Я лукавити не хочу:
дружби істина — проста.

Дружби істина зухвало
всі умовності лама.
В мене друзів є чимало,
в мене друга ще нема.

ЛИСТ РОВЕСНИКАМ

Земля, вогонь,
циклони, урагани,
безмежність,
висота і глибина...
Фарбує пасма чуба певблаганню
у срібний колір
перша сивина.

Ровесники мої,
та що це з вами?
Ще ж ви в порі квітучій, золотій,
а вже кружля над чорними бровами
холодна,
передчасна заметіль.

Не знали ви атаки і тарану,
не сліпли у свинцевій крутії.
Чому ж бо ви сивієте так рано,
замислені ровесники мої?

Щасливе ж наше вчене покоління —
вже котрий рік нас милує війна.
Лиш пам'яті незгасної проміння
серця синівські болем протина.

Лише і досі крізь вогненні дати,
крізь наші рвійні і нервові сні
ідуть батьки,
ровесники-солдати,
які не дожили до сивини.

Ровесники мої,
ви гідні шани.
Вкарбовані у ваші імена
земля, вогонь, циклони, урагани,
безмежність, висота і глибина.

Важкий тягар на себе ми беремо,
од віку не ховаємось у тінь.
І, може, над бровами недаремно
кружляє
передчасна заметіль.

І, може,
під шаленими вітрами,
неначе у свинцевій крутії,
ми за батьків сивіємо так рано,
засмучені ровесники мої...

Ровесники мої сивоголові,
Земля старенька вам уже тісна.
Ровесники,
не хмурте чорні брови,
вам личить передчасна сивина!

БАГАТОДІТНА МАТИ

Марія Іванівна —
багатодітна мати.
Тільки
ще не нагороджена орденом.
У Марії Іванівни —
двадцять хлопчиків і дівчаток,
і всі
одне в одного.

Ось веде вона
через вулицю
своїх
двадцятьєро дзвіночків.
Тупу-тупоньки,
не розгубляться:
ручення —
живий віночок.

Ось іде вона,
і веселками
підфарбовані брови сяють.
Для малечі все це
веселощі,
для Марії Іванівни —
свято.

Бо Марія Іванівна —
багатодітна мати.
Правда, до закінчення дня робочого.
Увечері
висиплять шапочки-грибочки:

хто — маму,
а хто й тата
стрічати.

Марія Іванівна
ще довго сидітиме,
потім додому піде,
не чуючи ніг.

За освітленими вікнами
бавляться
чиїсь діти,
а за її вікном —
ніч.

ПОЧЕРК

Мамо,
одержав від тебе листа.
В сивих рядках твоїх —
горе,
гіркота вдовиних надій...

Мамо, мамо!
Мені так багато говорить
почерк
тремтячий твій.

МІЖНАРОДНА ПОВІТРЯНА ТРАСА

Тонкий дюраль вібрує, мов струна,—
лечу я на космічному морозі.
Дзвінке крило навально розтина
купчасті хмари на своїй дорозі.

Лягає лайнер наш у вишині
на вивірену трасу закордонну.
Внизу поля...
Неначе уві сні,
лечу я
обіч батьківського дому.

Петляє до широкого Дністра
тонесенькою жилкою Мурашка.
В ярах земна розчакнута кора
камінням білим сяє, мов ромашка.

Суворий командире,
ти зверни
на градус лиш від точного маршруту.
Хитни крилом холодним з вишини
над хатою в серпанку м'яти-рути.

Штурвал на градус серця нахили —
хай грім турбін пад хатою пролише,
хай мати
крізь небесний шар імлі
на мить відчує
теплий подих сина.

ПОВЕРНЕННЯ

Сотає жайвір пісню наді мною.
Блакитний пил вінчає дальню путь.
Переді мною рівною стіною
золотоокі соняхи цвітуть.

Рипить моя валіза невагома
в терплячій, натренованій руці.
Забувши ритм хитлявого вагона,
стою в росі,
в пахучім чебреці.

Стою в росі...
Давно не був я в полі.
Вбирає стежка
всі шляхи земні.
І соняшники
думні, мудрочолі
у вічі пильно дивляться мені

Відцокотів я пів-Європи
чавунним цокотом коліс.

У мами
руки пахнуть кропом,
ропою непросохлих сліз.

Між нами
дощик землю кропить.
Душа моя щемить з вини.
У мами
коси пахнуть кропом
і гострим повівом зими.

Приїхав, мамо...
Ну, чого ти?..
Клубок до горла підступа.

Стоїть матуся у чоботях
біля ворітного стовпа.

ОЙ, СПІВАЄ СОЛОВЕЙКО!

Ой, співає соловейко,
заливається!
Ой, кує ж та зозуленька
за левадою!

— Мамо, скільки вам казати,
хай ця хата западеться!
Вікна, двері забиваймо, та й поїхали...

Ой, висвистують синички,
раді волі!
Ой, висвистують, сипочку,
в радіолі...

Чисто, затишно в кімнатах.
Пахне фарбою.
Син з невісткою на фабриці.
Діти в школі.

Стомлено кружляє тільки
чорне сонечко платівки
на радіолі.

Ой, співає соловейко,
ой же тонко в'є!
Од тієї платівки в пеньки
серце тьохкає.

Ой, співає соловейко...

ПИРІЖКИ З ГОРОХОМ

Ми їхали в загальному вагоні,
де все загальне,
все,
крім пасажирів.

Он задивилась у вікно
бабуся.
Мовчала.
А оце розговорилась.

— Добу вже у дорозі. На плацкарту
грошей пошкодувала. Та й навіщо? По-
гостювала в сина та невістки. Живуть
обоє славно, хвала богу. Квартира є.
Своя машина «Волга». Ось подивіться —
хустка від невістки. Колись така аж
снилася, в квітках. Ну, а тепера
застара носити. Най буде пам'ять...

Ой, загомнілась!..
У мене осьде пиріжки з горохом.
Любив малим він пиріжки з горохом.
Беріть, чого там. Пригощайтесь.
Вони ще не зачёрствіли... Беріть...

ГРАНЬ ВІКУ

Двадцятий вік уже на схилі віку.
Вже двадцять перший під вікном стоїть...
Знай, правнуче:
я був
не тільки свідком
бентежного перетину століть.

Знай, правнуче:
в собі я не ховався,
не йшов крізь вік тривожний
по кривій,
не споглядав
з високого Парнасу
кровопролитні битви світові.

Я падав з ніг,
я вперто повз на ліктях
крізь лють ворожу,
кригу і вогонь.
Поклав я
у надійний дім століття
цеглину віку смертного мого.

Я чую,
як історія нетлінна
гортає заповітні сторінки...
Не кожному судилось поколінняю
переступати
через грань віків.
Двадцятий вік
уже на схилі віку.

Століттям
людство втратило вже лік.
Та у скарбниці поколінь
навіки
зостанеться він —
наш двадцятий вік.

Двадцятий вік,
що в мужнім серцепаді
на темінь галактичну наступа...

Мій правнуче,
прийми у вічний спадок
вік
повноцвіття Молота й Серпа!

СТАЛІВІ ВІТРЯКИ

Приречено, незвично і непросто
вмирають
тихохідні літаки.
Знесилено чіпляються за простір
пропелерів охриплі вітряки.

Начинені турботами земними,
скриплять нетяги стертими крильми,
і зверхньо розростаються над ними
індустрії розвихрені дими.

Над ними
важко стогне стратосфера,
турбінами гуркоче вишина.
На синьому небесному папері
клубочуться сріблясті письмена.

Під стелею відкритого музею
повзуть крилаті привиди старі.
Підсліпувато дивляться на землю
пласких кабін туманні ліхтарі.

Це важко —
мати крила і померти.
Останній лет.
Остання висота.
Останній розворот.
Останні метри.
Останній оберт гострого гвинта.

Згортають крила
у земному крені
засмучені машини гвинтові.
Уже блакитний струмінь автогену
ребристі рами крає на траві.

Ракетоплани
ждуть сигналу злету.
Вдивляються пілоти з-під руки:
на обрії гримучої планети
стримлять гвинтів забуті вітряки.

Веселка —
лук.
Літак —
стріла.
Зігнувся
пружний лук природи.
І в небо
стрімко проросла
стріла
із рук
людського роду.

ОСІННЯ ФАНТАЗІЯ

Крізь озорені решета
ніч сочилась, як чорнило.
У старім саду ранета
тихо яблуко зронила.

Довго яблуко ряхтіло
над орбітою ранети —
до землі воно летіло
мов планета до планети.

Колісниця небозводу
на світанок повернула.
...Впало яблуко холодне,
а земля і не почула.

АТМОСФЕРНИЙ ТИСК

Захмарилось.
Вітер подужчав,
прогнозові наперекір.
Он жінка
киспеву подушку
квапливо несе через двір.

В огромі космічної ери,
у повені слів і думок
забрало комусь атмосферні —
на подих лише,
на ковток.

Тягар несподіваний тисне
на серце,
на здіблену ртуть.

Краплину безмежного кисню
комусь у подушці несуть.

Стаю справдешнім урбаністом.

Витрушує із мене місто
сільські манери,
звички,
моди
і нарікання на негоду.

Стаю господарем асфальту.

Коли в селі застане раптом
густа сльота,—
я просто марю
твердим, надійним тротуаром.

Стаю справдешнім урбаністом.
Купаюсь у принадах міста.

Коли ж зі скошених газонів
дмухне бентежливо, озонно
зволожений вітрець зелений,—
химерне щось найде на мене...

Стаю справдешнім урбаністом.

Спочинку прагнуть обважнілі ноги
у синьому пилкові полину.
Звертаю із гарячої дороги
у колоскову тишу запашну.

Над полем хмари морщаться лускою
і так сліпучо плавиться блакить.
Літак над стиглим полем колосковим
натягує тремтячу білу нить.

Торкається колосся мовчазного
невидимими хвилями ефір.
Гуде ефір стомовною луною
боїв,
і горя,
і важких офір.

Гуде ефір стомовно, стоголосо
на хвилі рознуртованій,
хисткій.
До світу прислухається колосся
антенами тривожних остюків.

ЯСЕН НА МЕЖІ

Поема

ПРОЛОГ

Б'ють буфери литаврами —
металом об метал.
Стоїть шахтар у тамбурі.
Задумався шахтар.

Місця, знайомі змолоду,
пливуть рясним вінком.
Димком блакитним спогади
летять поза вікном.

Тополі ці — колоною...
Той давній паротяг...
Пугівкою червоною —
дорога у життя.

Під латаними шатрами
жили синні полів.
Націлювались шахтами
вони в ядро Землі.

І день веселим парусом
не вабив їх на дні.
Висоти їм скорялися
у чорній глибині.

Вгиналися під крицею
пресовані віки.
І марили пшеницею
міцні степовики.

...Стоїть шахтар у тамбурі.
Задумався шахтар.
Б'ють буфери литаврами.
Гудок густий зліта.

Геп станція Ярошенка
назустріч вибіга —
маленька, запоршена,
та серцю дорога.

Пропахчений карболкою
тісний

чекальний зал.

У рейку

сторож бомкає,

підбивши

картуза.

I

Ось він і вдома.

Хвіртка.

Сонні вулики.

Повільно обліта світанку мак.

Спинився нерішуче серед вулиці,

задумався

шахтар Іван Чумак.

Ось він і вдома.

Дім...

Цупкими ґратами

шибки пообростали.

Сад рясний.

Мовчить Чумак.

Мовчить садиба братова,

закутана в досвітні снігі сніг.

II. СПОГАД ПРО ЯСЕНА ТА ОМЕЛУ

Наш ясене, здрастуй!
А ти все такий же.
Гей, стоптано ж рясту —
а вистояв,
вижив!

Силелося коріння
вузлами-літами...
Наш ясене рідний,
ти все пам'ятаєш?

*

Ріс ясен межі садибамн, на межі. Іванко вважав його нічиім. А Семен уперся: «Мій!» Відколи оженився — змінився. Вчащає на чарку до дядька Кирила — отого, з розкуркулених.

А тато сказав про ясена: «Хай росте спільним!»

Ти, ясене грізний, —
міцної породи.
Не вигнули гнізда
верхів'я широке.

Під зоряним дахом
не брався ти цвіллю.
Зростав-розростався,
нескорений,
вільний.

Ти, ясене, гнівно
розпростував плечі.
Гойдалися гнізда,
скрипіли старечо.

Завелася на ясені омела.
Біля самої маківки. Серед листя одразу й не помітиш.
Видряпався до неї Іванко. Хотів уже виламати, аж
тут ізнизу Семен:
«Ану не чіпай, шпана! Хай росте...»
Тато ввечері вислухав насуплено і пробурчав:
«Пар-разит...»

ІІІ. МОНОЛОГ СЕМЕНА

— Давай-но почоломкаємось,
brate...
Щось ти подався.
Та воно й не дивно.
В землі не те, що на землі.
І знову ж, ну яке
життя тамтешнє городське?
Не дуже розповнієш
на купованому.
Бач,
понавозив дітлахам
цукерок і цяцьок усяких...
Спитатися, для чого?
Чи, може, зайвий гріш завівся?
То поділись...
Жартую, звісно.

Ти ж як,
надовго, Ваню,
чи... назовсім?
Коли зірвався,—
в мене місця досить.
Хоч по світах не їздимо,
а теж... при телевізорах.
А там, гляди, своє
гніздо зів'еш.
Бо хоч ми і брати...

А ти вже,
бачу, загордився.
Чого так зиркаєш,
мов я заборгував тобі
карбованця?..

IV

Чи сниться Іванові,
а чи й справді — звук,
наче мозок розкраюють:
цюк... цюк...

Прокинувся.
Світопадом густим
сонце б'є з-під фіранки.

Дере у горлі пекучий «дим»
(так Семен велича бурячанку).

— Ага-а, проспався?

А в мене діла...—
гілляку на ясені
Семен осідлав.
Гамселить сокирою
що є рук:
цюк... цюк... цюк...

— Тут, бачиш,
такі діла.
Гілляка он розрослась,
через межу перехилила.
А ти ж бо знаєш Кирила...
Нам ні до чого ота деревища,
та нехай Кирило повне...

Цюк... цюк...
На межу
впала гілляка.
Голуби прожогом
сипонули з ганку.
Семен гілляку
на дривітню поклав.

...Поміж листям
прив'ялим
ще росла
омела.

V. СПОГАД ПРО БАТЬКА

Чому я не пішов тоді
за ним?

Чому я не стояв тоді
на варті?

Лише б гукнуть було,
лише б озватись
до нього
серед лютої зими...

*

Пливе над снігами
червона труна.

Прощай, бригадире!
Ех, бригадире...
Свинцеві оси
круг тебе свистіли —
не вжалила жодна.
Дунай і Одер
не поховали
тебе у водах.
Приніс ти в хату
весну на погонах...
Ех, бригадире!

Пливе над снігами
труна червона.

*

Стогне віхола.
Ніч.
Снить житами голодне село.
У коморі — насіння
на вагу сирітського хліба.

Обережніше, бригадире,—
в підлих душах
кублється зло.
Ніч зрадлива
віщує горе...

Двое з лантухами
в коморі.
Ти
вдивляєшся пильно —
голіруч
проти двох,
як бувало в ворожім тилу.

Та ще третій...
Третій
цілиться в спину
крізь віхолу...

*

А четвертий за рогом —
сторож.
Стигне кров,
самогоном настояща.

Ти гукни лиш,
четвертий!
Це ж так мало,
четвертий...
Озовися,
ще можна,
ще встигнеш...

Двоє з лантухами
в коморі,
третій
цілиться в спину.
І четвертий...

Куди ж ти, четвертий?
Зажди!

Стогне віхола,
в білій холодній пільмі
замітає
чорні
сліди...

*

...А мама казала,
що тато
скоро повернеться
і привезе мені
хлібця...

Ех, тату, тату!..

VI

Стояли над могилою
брати.
Семен зітхнув притишено:
— Не вмів наш тато жить...—
Іван благально:
— Цить...—
Семен своє:
— Огородку би поставити...
Хіба ж на все настарчиш!
Уп'ять же, дах тече,
потрібен цинк...

Іван аж заскрипів зубами:
— Ци-ить!..

VII

Та є в Івана Чумака брати.
До них він поспіша у жнивну повінь.
Життя прожить — не поле перейти.
Життя прожить —
це день і ніч у полі.

Ген-ген комбайн визбирує валкі.
...Та що з тобою?
Схаменись, Іване!
Це ж поле...
Поле,
а не штрек вузький.
І ти —
не на підземному комбайні.

Це поле.
Онде друг дитячих літ
чутливо прослуховує штурвалом
дихання колосистої землі.
І котяться валки
дев'ятим валом.

Гримить акорд густих пшеничних струн.
Зустрілись двоє у хлібах, на марші.
Стискання рук робочих —
змінний струм...
— То як, мене в помічники приймаєш?..

— Таке вже скажеш. У помічники...—
лукаво осміхається Микола.—
Тебе ж газети хвалять... Ач який!
В помічники...
Питання —
хто до кого?

— Та цур тобі!
А як ставки ліпив
і марив океаном — пам'ятаєш?
Тут на землі доволі ще глибин.
Широт — не менше...
Правда ж, капітане?

За словом — слово...
Хлопці зоддалік
гукають од комбайна.
Час рушати!

— Заходь.
Да, от що, Ваню... обеліск
замовили ми на могилу тата...

Отак би між хлібами
йти і йти.
Життя пройти!
Де хліб,— там і полова.
Життя прожить...

Є в Чумака брати,
і стежка до братів не прохолола.

Течуть на стежку колоски пругкі
і дзвонять під долонею врочисто.
Яскріє у промінні остюків
долоня в синіх зорях антрациту.

VIII

Не одразу збагнув Іван, що сталося. Не одразу розрізняв на тлі розплавленого спекою неба пекельну стіну ураганного полум'я.

Тієї ж миті на стежку вибіг Семен.

«Тікаймо...— загнано визвірився.— Згоримо... живцем!..»

Пальці Семенові смикались нервово. Міцні, патруджені пальці...

ІХ

Пшеничний лан —
вулкан розколотий
вогнем Івана заарканив.
Колочі колоски осколками
шалено свищуть над вулканом.

...Колоски нахилилися,
щемно так жебонять.
Колоски-колосиночки
струменіють на вітрі...

«Тато скоро повернеться
і привезе мені
хлібень...»

Колоски-колосиночки,
сонцем нагріті...

Гримучий штрек —
вулкан розколотий —
вогнем
до серця пропікає.
Гарячий антрацит осколками
шалено свище у вулкані.

...Антрацит палахкоче.
— Гасіте!.. Води...

— Шприц!
— Падає пульс...
— Кров... Негайно...

Х

Багато їх.
Прийшли вони сюди
з гіркого поля,
від сумних комбайнів.

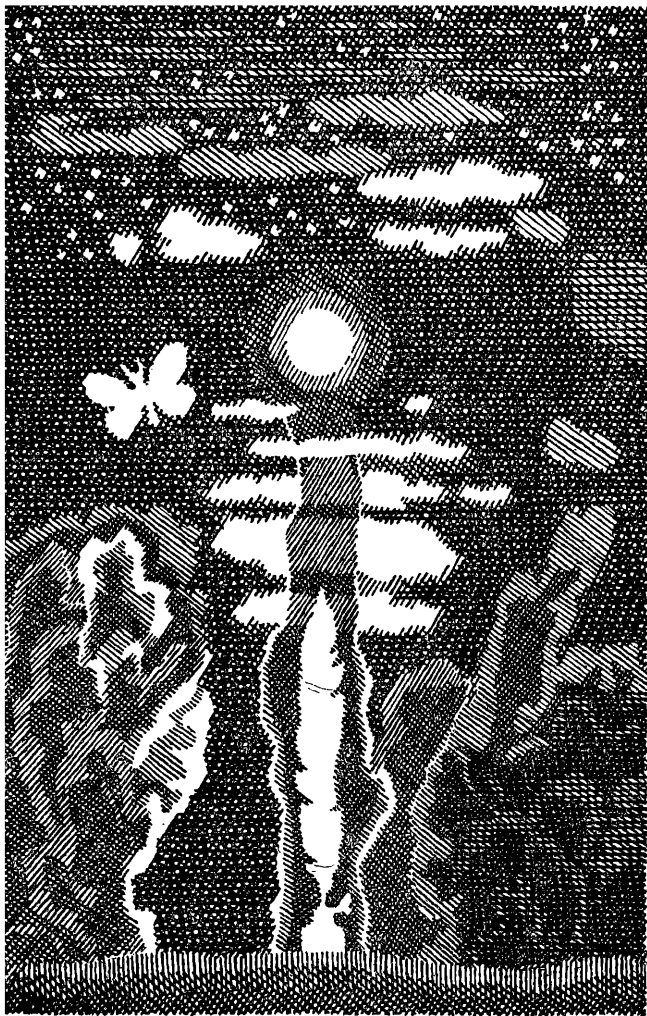
Плече в плече
і брів надлам крутий —
шикуються не чергою,
а строем
перед суворим лікарем
брати —
Іванові брати
по групі крові...

ЕПІЛОГ

Омела на Семеновій дривітні скоцюрбилась і почорніла.
На зрубі старої ясенової гілляки зеленими вогниками
світиться пагіння.

Пішли в ріст, переступили межу гінкі ясенята.

РУХ СЕРДЕЦЬ

НЕСПОДІВАНИЙ РАКУРС

Маримо надіями,
квашимо свій час.
Ракурс несподіваний
десь чекає нас.

Навіть у відомому
невідоме є...
Над аеродромами
небо виграє.

Стогне траєкторії
лінія крива.
Світ наш розпросторений
лине з-під крила.

Хмаркою брунатною
мерехтіє світ.
За ілюмінатором
паростає лід.

Небо продірявлене
спомини хита.
Скошеними травами
пахне висота.

Що там,
де мережиться
зоряна іржа?
Навіть у безмежності
є якась межа.

Навіть у падіннях є
злети повсякчас.
Ракурс несподіваний
десь
чекає нас.

НАМЕТ НА КАРПАТАХ

Пливуть Карпати навстріч ночі.
Але пригляньмося на мент:
червоним прапором тріпоче
вгорі між скелями намет.

Хто він, той мешканець намету,—
чабан, геолог, альпініст?
Чи, може, з дальньої планети
уже прибув космічний гість?

Гудуть за хмарами мотори.
Темніють гори неземні.
Ущелин контури суворі
тремтять у синій вишині.

Хто він,
що прапором намету
свою вінчає висоту?..
Низькими хмарами підперта,
не спить Говерла на посту.

Натужно тягне десь машина
витки спірального шосе.
Темніють гори.
А вершина
ще відблиск сонячний несе.

ІДЕЯ ПАРАШУТА

Буває іноді
хвилинка
особливої
загостреності почуттів і зору,
коли, здається,
світ перевертається
і ти —
донизу головою
над прірвою небес.
Нема тобі за що захопитись.
Ти балансуєш
стерпкими руками,
зриваєшся
і в прірву
ринеш круто...

Напевне,
саме у таку хвилину
і виникла
ідея парашута.

СКЕПТИЧНИЙ ПОГЛЯД НА РИНГ

Торгуються, немов на ринку,
видовищ лоскітних знавці.
А на осяяному рингу
обачно
сходяться бійці.

Тут не прогав лише нагоди...
Тремтить квадрат канатних пут.
Яка це справді насолода —
загнати слабшого у кут!

Пришerti люто до каната,
йти напролом у ближній бій,
із ніг звалити, докопати
у відчайдушності сліпій!

У боксі ж бо немає миру
і милості нема-таки...
І тупо гунають, мов гирі,
важкі ремінні кулаки.

Придумав хтось це недаремно
(гуманна все-таки душа):
дошкульно б'є різючий ремінь,
зате рубців не залиша.

Тікай мерщій, допоки цілий!
Але куди?
Довкіл — канат...
Цупкий кулак між брови цілить.
Тремтить осяяний квадрат.

І тут лише єдиний вибір —
терпи,
коли слабка рука.
...Кулак,
що мало дух не вибив,
уже обіймами стиска.

ХІД КОНЕМ

Тихий,
запобігливий,
привітний —
поруч сяде, ввічливо кивне.
Зачарує так, що й не помітиш,
коли зробить
точний хід конем.

«Вилкою» чатує він уперто
королівські й ферзеві поля.
Ферзь ладен за короля умерти,
та чекає смерть і короля.

Лоб навпроти
вже роса мережить,
лоб навпроти зморщився і зблід:
— Ну, навіщо так необережно?
Може, хочеш повернути хід?..

Повернути хід —
що є простіше!
Поплазуй,
нагнися під вогнем...
Не здаюсь
на підлім роздоріжжі —
з боем
відступаю королем.

РОЗДУМ НАД ШАХІВНИЦЕЮ

Не збивався пішак із кроку —
брав
траншеї клітин важких.

...Про вершину ферзя високу
інші
марили пішаки.

Інших кидала по клітинах
стежка звивиста і вертка.
Він же
сходинками крутими
прокладав
свою вертикаль.

Він ступив
на рубіж останній.
І коли його час наспів,—
на смертельній горизонталі
впав
ферзем
під фанфарний спів.

Ми з ним лежали в одній палаті.
Він скубав вусики рудуваті
і скаржився нудно й довго,
що все в магазинах дорого,
що кожен глухий до чиеїсь біди
і ладен втопить тебе в ложці води.

Я слухав
і згадував...
Коли він корчився в муках шалених
від смерті за крок,
йому вливали у вени
чнюсь кров.

РЕНТГЕН СОВІСТІ

Хвороби на землі бувають різні.
І поки не зотлів ще корінь зла,—
пронизує серця і душі грішні
рентгенівського променя стріла.

Дивляється рентген суворий пильно,
всесильний у нещадності своїй.
Націлюється
в череп,
груди,
спину:
ану, що від людей ти затаїв?!

Серця черстві, обтяжені боргами,
просвітлюються, мов на вітражі.
Рентген невідворотно, невблаганно
окреслює
пухлини на душі.

Його пекуче, вистраждане сяйво
крізь темінь полохливу наплива.
Не спинять стріл рентгенових
ні слава,
ні стіни,
ні нейлони,
ні слова.

Хвороби на землі бувають різні.
І спалює дотла коріння зла,
пронизує серця і душі грішні
рентгенівського променя стріла.

ВИСОТНА ХВОРОБА

Так бува:
над чужими сльозами
і над радіщами чужими
враз поверхня земна вислизає
у людини з-під ніг,
мов крижина.

І в недужій уяві людини
проростають видіння примарні,
і людину пройма невситиме
поривання угору,
за хмари.

Так буває:
спіткає людину
небезпечна хвороба висотна,
і людина засліплена
лине
у захмарну,
розверсту безодню.

Лине вгору
над щастям,
над болем,
приміряючи лаври до лоба...
Так бува...
Не змани мене, доле,
вбережи
від такої хвороби!

ТЕЛЕГРАМА

Не спиться.
У розбурханому мозку
зійшлись у фокус
і саднять
всі прикрощі важкого дня.

Не спиться.
Хтось на вулиці зронив
тривожне слово:
«Телеграма!»

І засвітилося
вікно навпроти:
на темному розп'ятті рами
заклякла
постать.

Не осягнути рух сердець
і не збагнуть ніколи.
Рух відчайдушний —
навпростець,
обачливий —
довкола.

Непевний рух
між «так» і «ні»,
що груди розпирають.
Рух по напруженій струні
і по в'юнкій спіралі.

Рух механічний
«від» і «до»,
болючий рух щоднини.
Рух усвідомлений —
на дот,
стихійний — у щілину.

Рух від початку
до кінця,
від смерті до безсмертя.
Летять планетами серця
в космічній круговерті.
Крізь час і простір
навпростець
летять воли невпинно.
Летять галактики сердець
від людства —
до людини.

АРИТМІЯ

Вітри сміються і ридують ридма,
зелені дні струмують по лісах.
Народжуються
і вмирають
ритми,
наструнені на різних полюсах.

Земля ритмічна у космічнім возі
обідням рейок вигнутих рипить.
Вистукують на стиках тепловози
сталевим ритмом кованих копит.

Вигуркують ритмічно океани,
пульсують
вени рік,
серця морів.
І сила ритму вічна, нездоланна
зриває пароплави з якорів.

І ночі-дні чергуються ритмічно.
За ніччю день іде.
За ніччю —
день...
Світанки людям дивляться у вічі
і ритмом праці збуджують людей.

Міста димами зморено ритмують,
ритмічно зріють колоски в теплі.
Натхненні ритми творення
римують єдину пісню
криці і землі.

А над Землею
Всесвіт буревіє
лихим вогнем космічних катастроф.
І розрива планету
аритмія
пророкування атомних голгоф.

Вітри свинцеві ще ридають ридма
і ритм життя нас не заколисає.
Народжуються
і вмирають
ритми,
наструнені
на різних полюсах.

СУПЕРЕЧКА

Кажеш ти, що марно я згораю,
що життя повз мене проліта,
що примарна, як видіння раю,
ця моя затята суета.

Зайве сперечатися з тобою,
клекотіти в пристрасті сліпій.
Не потрібні заклики до бою,
коли йде уже смертельний бій.

Так, лише одне життя в людини —
квапить жити істина сумна.
Кожен день — як пісня лебедина,
наче келих, випитий до дна.

Дмуть вітри в мої тривожні очі,
косо в груди б'ють важкі дощі.
І гуркочуть у безсонні ночі
тектонічні зрушення душі.

І горить життя мое смагляве,
сохне піт солоний, мов ропа.
Огнедишна вулканічна лава
на шляху моему закипа.

Сперечаюся,
сперечаюсь...
Перегораю,
не сплю ночами.

Ах, серце, серце,
скажи, навіщо
себе несеш ти
на палю вічну?

Скажи, для чого
ведеш ти бій цей?
Хай:
біле — чорне,
а чорне — біле...

А серце бідне —
у штормі човен...

Бо ж
біле — біле,
а чорне — чорне!

ВОСКРЕСЛІ МАМОНТИ

Кісточками доміно у сквері
смачно ляскають пенсіонери.

А віддалік

веселий чоловік

шукає

з малюками

у піску

воскреслих мамонтів.

Дрімають на візку

горбаті мамонти —

неоковирні крем'яхи.

Такого рейваху

дітиська наробили!

Квадрати на піску розбили,

перегорнули всі віки та ери...

Дратуються пенсіонери.

Ти схаменувся б, чоловіче,

пограв би краще в доміно,

піж у камінчки...

А, кажуть, мамонти вже вимерли давно.

ЛЮДИНА В АКВАРІУМІ

Він був не рибою — людиною.
Гаряча кров текла в судинах.
І ось — така аварія:
занурився
в акваріум.

Обріс по вуха мохом килимів,
облип кублом заморських черепашок,
скимів
над золотими черепками.

Крізь водорості світло
ледь прорізувалось.
Дивився він у світ
через віконце
телевізора.

Та якось пробудився серед ночі.
Прислухався непевно —
щось клекоче
за синьою стіною скла.
І він злякався.
У його судинах
уже холодна
кров
текла.

ЧУЖА ТЕРИТОРІЯ

Що там,
за високою огорожею?

Не видно нічого,
лиш дах оцинкований.

Гарбузи повитикали китиці рожеві —
хоч лізти високо,
та хочеться сонця.

Що там,
за огорожею,
уквітчаною
колючим дротом?

Нічого не видно,
лиш просвічують
вікна —
амбразури
непреступного дзоту.

Хто там,
за броньованими шторами?
Не видно нікого,
лиш походжає пес вайлуватий.

Не видно
нікого...
Чужа територія,
яку ще потрібно
відвоювати.

ТОСТ ЗА КОМФОРТ,

виголошений
сучасним міщанином

П'ю комфорт,
мов компот.
Від комфорту хмелію.
Виголошую тост
за плавні лінії.

Лінії плавні —
лінії правильні.
Краще не догнути, ніж перегнути.
Блажен, хто зумів
до тонкощів
правила комфорту
збагнути.

Комфорт —
мов форт.
Надійно. Безпечно.
З комфортом
ти чогось вартий.
Сидиш на власному забезпеченні —
і ніяких тобі інфарктів.

Хай там хоробрі пнуться вперед,
хай перегинають,
поки не трісне.
Блажен той,
у кого пластичний хребет
набуває форми
вигнутого крісла.

МАГІЯ ДРІБНИЦЬ

Наперекір нескореним серцям
ростуть дрібниці вбивчими грибами.
Немає їм ні краю ні кінця
у наш високосяжний вік глобальний.

Нікого і нічого не щадять
дрібниці розмінних мідяки дешеві.
Вони незрушно ціляться щодня
у людських душ
довірливі мішені.

Қишать рої настирливих дрібниць,
сичать, неначе океанська піна.
І перед ними кланяються ниць
раби дрібниць
мовчазні і покірні.

І перед ними день — уже не день,
а біла пляма на картині світу.
О скільки найпрекрасніших ідей
дрібниці нишком звабили у сіті!..

СУТЬ

Не знають ні зупинок, ні повернень
орбіти заспокоєних очей.
Ковзає зір по видимій поверхні
простих, звичайних явищ і речей.

Квадратний обрис, кругла оболонка,
кути і грані привертають зір.
І протирає неуважне око
одежу речі, звичної до дір.

Дешево, чахле золото дрібничок
зіниці насторожені пасуть.
Не дивляться зіниці
у незвичне,
у глиб речей простих, у їхню суть.

Вона ж тремтить, незгасна іскра суті,
мов птиця, запроторена у кліть.
Пригляньмося:
усе на світі суще
в основі
суть приховану таїть.

Не вірмо звичним лініям химерним —
хай погляд стане гострим, як стріла.
Колись краса Мілоської Венери
шматком простого мармуру була.

ЧОРНИЙ СПЕКТР

Ви знаєте, із чого
виникає
чорний день?

Із суміші
яскравих барв.

Найперш
береш звичайний
білий день.
Домішуєш
ультрамарину неба,
зеленолистя
та багряноцвіту.

Затим
до цього спектра додається
якась
рум'янощока підлість.

В очах спливають
кола
і зливаються в холодну —
чорну
барву дня.

Усе так просто,
як саме життя.

Життя людське фіксується
у списках.

У списках
на одержання зарплати.
У списках
на одержання квартири.
У списках
боржників.
У списках
друзів.
У списках
недругів.

І в списках
пам'яті...

Усе так просто,
як життя
і смерть...

Ім'я людське закреслюється в списках.

У списках
на одержання зарплати.
У списках
на одержання квартири.

У списках
боржників.
У списках
друзів.
У списках
недругів.

І в списках
пам'яті...

Все так непросто...

ХАРАКТЕР

Стискаєшся в колючий кулачок —
з голками слів
напереваги...
І в тому твоя чиста перевага,
хоробрий, войовничий їжачок,
що не страшні тобі
ні бог, ні чорт.

Не лічиш ти своїх синців та ран,
стаєш на прю,
хай сила хоч яка там,
і враз береш на приступ, на таран
черствих сердець похмурі барикади.

Наївний, простодушний їжачок...
Ну що твої слова-голки?
Затупиш!
Ну що твій кулачок малий,
ну що?
Серця черстві для тебе неприступні.

Їм, цим серцям,
хоч не рости трава,
ні поблиску, ні поруху —
за ними...
Ех, нерозважний їжачок, стривай!
Спинись перед серцями кам'яними.

Та не страшні йому ні бог, ні чорт —
на штурм іде
колючий їжачок!

ОДВАГА

Ви кажете, що плавали у морі?
Та ні!
Ви душу власну берегли.
Скипали грізно далі неозорі,
дрімали поруч тихі береги.

Я теж гадав, що море знаю добре.
Не раз рукою гладив синій вал.
Пірнав на дно осяяне хоробро.
Лише далеко ще не запливав.

Та раз човном я (трапилась нагода)
на простір вплив, подолавши страх.
Нелагідною видалась погода —
ревло відкрите море на вітрах.

І все ж мені вертати не кортіло.
Позаду мріла гавань мовчазна.
Вогнем одваги наливалось тіло.
І я пустився вутлого човна.

І я пірнув, пірнув у чорні хвилі,
над прірвою холодною повис.
Шугали низько чайки білокрилі
і злякано позиркували вниз.

Шугали низько чайки, знявши галас
над ревом штормової крутії.
І я збагнув,
що море починалось —
де сумніви кінчалися мої.

ОСВІДЧЕННЯ

Над тишею Південно-Сахалінська
летить на захід світанковий сніг.
Дрімає в напівсні
зал міжміських переговорів,
де за перегородкою
пробуджуються зрідка апарати.

У залі ні душі,
лише в кутку сидить моряк терпляче.
У чорному бушлаті
прийшов він
на побачення.

Повзе по циферблату
чекання час терпкий
на стрілках гострих.
Раптом:

«Кабіна восьма. Київ...»

— Алло, алло... Це я...
Ти мене чуєш?
Люблю!..

«Люблю!» — в кабіні пролунало
і покотилось
на супутнику зв'язку
понад безмежними просторами країни,
понад снігами
і морями теплими,
із ранку — в вечір,
на далеку Україну.

«Люблю!» — лунало в телефонних залах,
«Люблю!» — котилось над землею голубою.

Світив супутник —
третім,
та не зайвим,—
над вічною, як білий світ, любов'ю.

ЧОЛОВІЧА РОБОТА

Наради і звіти.
Робота важка, чоловіча...
А Марта Григорівна —
жінка розвеснених літ.
Жбурляє вона чоловікам похмурим у вічі
крізь сльози приховані
слово тверде, мов граніт.

Незатишно так у затишнім її кабінеті.
Клубочиться дим, хоч бери та чіпляй кочергу.
Незграбно тремтить на жіночих устах сигарета,
і гнеться брова у ламку, непокірну дугу.

Тріщать телефони благально, вимогливо, грізно.
Продумані плани і строки фатально тріщать.
Папір на столі осідає вагою заліза,
стріляє в лице фіолетовим оком печать.

На тумбах дубових печально квітують вазони
і в'януть,
неначе жіночий рокований вік.
Що ж, Марто Григорівно,
люди глузують резонно:
гірка твоя доля, ні жінка ти, ні чоловік...

Ще рано тобі у гризотах щоденних сивіти,
обтяжене серце твоє ще таке молоде.
Покинь кабінет,
зачекають наради і звіти,
робота поважна, важка, нежіноча —
пожде!

Ромашка за вікнами пахне духмяно і терпко,
пульсує на стінах мережка розвітрених віт.
І дивиться сумно
з глибин таємничих люстерка
сувора і лагідна
жінка розвеснених літ.

ДВІ НІЧЕНЬКИ

Згораю дні і ночі
на чорному вогні.
Великі чорні очі
всміхаються мені.

Лукава чарівнице —
дві ямки на щоках.
Дві чорні зоряниці
горять, мені на страх.

Дві ніченьки глибокі —
під променями вії...
Смаглявко чорноока,
журбу мою розвій.

Спали мое вагання
на чорному вогні.
Хай тануть на світанні
дві ніченьки сумні.

Та чорно палахкоче
вогонь, мені на страх...
Великі чорні очі.
Дві ямки на щоках.

ЛАСТІВИНА

Дівчинка
в крапах ластовиння,
у чорнаво-білому вбранні —
сумнокрила юна ластівина
танці спогляда в самотині.

Перед нею пари кружеляють
і нейлон глузливо шурхотить.
Ластівина з поглядом зів'ялим
ледь тамує приступ гіркоти.

Вальс над парком урочисто лине,
надвечір'я сипле сизу ртуть...
Дівчинку в крапах ластовиння
хлопчаки до танцю не беруть.

Хлопчаки ті в інших на причалі.
І хто зна, чия вже тут вина:
хлопчаки чомусь не помічають,
як до танцю тягнеться вона.

Як її чекання натомило,
як пече її передчуття...
Ой, скоріше б зерна ластовиння
розгубити в танці забуття!

Вітерець горта на ластівині
чорно-білий модний крeпдешин...
Дівчинка
в крапах ластовиння —
в золотій мозаїці душі.

Ах, як вона цвіла,
принадна квітка!
Вітрам усім наперекір —
цвіла,
посаджена в міцну, прозору клітку
оманливого затишку й тепла.

Є квіти неприступні, гордовиті.
Багато їх стрічав я на віку.
Вони буяли, соками налиті,
і в'янули у пишному вінку.

А ця —
цвіла...
Наперекір негоді.
Цвіла,
хоч насувалася імла.
Палило її сонце з небозводу.
Коріння сохло,
а вона
цвіла.

Ах, так вона цвіла,
мов це востаннє,
мов нацвістись хотіла на вікі.
І не спалив я
спраглими устами
довірливі, чутливі пелюстки.

ГРОЗА

У скирті хмари
блискавка ламалась,
немов солома...
З кожним залпом грому
здригалися твої солоні вії,
здригалися уста твої солодкі
і коси шелестіли,
мов трава.

ПЕРША ТІНЬ

Мати схлипувала біля вікна.
Батько зім'яту одержу
вкладав у валізу
невміло.
А донька
нічого не розуміла.
Та як батько
виходив
і пластмасовий котик
захрустів
під нечищеним чоботом —
на світлім дитячім чолику
вперше
майнула тінь.

У ДВОРІ

— Правда ж, мамо,
мене у капусті знайшли?

— Неправда,
неправда! —
сусідська дівчинка — руки за спинку.—
Тебе знайшли
в дитбудинку.

Хлопчик віями кліпає
перед мамою
зблідлою.

Дві зорі цвіло у небі.
Дві зорі — на дві дороги.
Що одна зоря — для неї.
Що другá зоря — для нього.

Дві обручки їх еднали.
Дві обручки-нерозлучки.
І зоря —
на двох одна.

«Мила, де б я не бував...»,
«Любий, де б я не бувала...»

Над розлуками стояла
їхня зірка провідна.

Над розлуками стояла,
та з небес на землю впала...

Є тепер зоря у неї,
є тепер зоря у нього.
Дві зорі цвіте у небі.
Дві зорі — на дві дороги.

НЕЗНАЙОМКА

И странной близостью закованный,
Смотрю за темную вуаль
И вижу берег очарованный
И очарованную даль.

Олександр Блок

Хто ти, хто ти,
Незнайомко
із засмученим лицем?
Профіль висічений тонко
зачарованим різцем.

На небесному екрані
профіль ангельський тремтить...
Незнайомко, зірко рання,
що ж бо так тебе гнітить?

Десь бринять веселі вальси,
звуки плінуть, мов вода.
Усміхнися, не печалься,
Незнайомко молода!

Може, ти найкраща в світі,
та судилась не мені.
Таємницею повіті
твої риси неземні.

Вона жива, любов моя єдина,
ніщо її у серці не уб'є.
Примара щастя огортає димом
обличчя неціловане твоє.

Не треба ні розкаяння, ні горя,
миттєвий вогник пристрасті погас.
Любов моя, поранена докором,
стоїть між нами у прощальний час.

Напружено між мною і тобою
тремтить тоненька, ненадійна нить.
Та серце не вміщає дві любові,
а однієї нам не розділить.

ОЧІ

I

Спочатку — небо. Безмежне, як чекання.
Потім
у небі
крапка.
Потім тире.
Потім нулі ілюмінаторів.
І врешті — очі. Нічого не треба!
Лиш очі,
лиш очі...
В очах твоїх — небо...

II

Кохаю!
А що в тім «кохаю» — не знаю.
Кохаю —
пригубив келих повен.
Буває,
стрінеться
не дівчина — царівна:
в очах пустота чарівна.
Буває —
спливає...
Кохаю!
А що в тім «кохаю» — не знаю.
Можливо, краса,
можливо, пісні-солов'ї.
Кохаю!
Чужою красою засліплений,
бачу очі твої.

Моя прекрасна, горда королево,
вернімося у той травневий день,
коли черешень білі каравели
пливли у літо наше молоде.

...Над нами тихо шелестіли крони
і сипали до ніг вологий цвіт.
Фата твоя сліпуча, мов корона,
любов'ю опромінювала світ.

Щасливий день...
Той давній день весільний
все далі у минуле відплива.
Мов цвіт черешні,
з тихим шелестінням
журливо обсіпаються слова...

Од життя словами відгороджений,
у полоні клопотів, думок,
я забув про день твого народження,
що майнув за обрій, мов димок.

Над малими нашими печалями
грізний час летить усе скоріш...

Поруч ти,
буденна і зачаєна,
у святковім одязі
стоїш.

ОСТРІВ РОЗЛУКИ

Немає страшнішої муки,
ніж серця розпачливий клич.
Гнітить мене
острів Розлуки
у морі веселих облич.

Я знаю:
ми справді не вічні
у щастя свого під крильми.
Нам дивиться гостро у вічі
довічна розлука з пільми.

Та поки тримають планету
орбіти закоханих рук,—
вертаймо з доріг часолету.
Не треба,
не треба розлук!

Світ мені усміхається тепло,
світ ковтає розлуки, роки.
І несуть мене прудко до тебе
кораблі, поїзди, літаки.

Я долав і зневіру, і втому,
і нашестя видінь голубе...
Я збагнув, що далеко від дому
найстрашніше — не бачить тебе.

Повертає з розлуки дорога.
Світ ковтає години-віки.
Поспішають до серця твого
кораблі, поїзди, літаки.

Над просторами рідного степу
лебедіють вітрів ручаї.
Жар південного сонця для тебе
я везу на засмаглім чолі.

ВЕСІЛЬНІ АЙСТРИ

Гудуть сирени дружним хором
серед весільної ріки.
Врочисто котяться до двору
заквітчані
легковики.

Димить під шинами каміння.
Стають машини в довгий ряд.
На чорних матових кабінах
веселі айстри майорять.

І юна соромлива пара
під гомін, оплески і сміх
невпевнено переступає
через незвіданий поріг.

Пустує двір.
Лиш у кімнатах
іще відлунюють пісні.
Шофери із кабін плескатих
зривають
айстри запашні.

Гірлянди квітів, мов коралі,
тремтять, на втіху дітворі.

Дівчатка й хлопчики збирають
весільні айстри у дворі.

ЛЕБЕДИНА ПІСНЯ

Аж висвистує скрипка
від солодкої муки.
Дід виспіває хрипко
на весіллі онуки.

У щасливій оселі,
всій родині на диво,
пісню буйну, веселу
дід співає журливо.

Діду, ви старомодні.
А розправте-но плечі.
На весіллі сьогодні
спів такий не до речі.

Де ж це видано, діду:
про веселе — печально...
Так-бо діло не піде!
Ви вже краще б мовчали...

Дідусеві й самому
на душі якось прісно —
замісив на сумному
та й не в лад свою пісню.

.

Дід підвівся,
плечистий,
і струснув сивиною
над столом урочистим,
над своєю виною.

Скрипка свиснула звично
від солодкої муки.
Заспівав дід,
як личить
на весіллі онуки.

Захитав білу стелю
голос чистої криці.
Заспівав дід весело
із журбою в зіницях.

Валі

Ромашко моя вечорова,
не хмарся,
усе промине.
Зажура твоя чорноброва
гнітить і чарує мене.

На серці і легко і важко —
мені посміхаєшся ти.
Не в'янь так весело, ромашко,
і сумно отак
не цвіти...

Вечірня година коротка.
Мов спалах,
вона промайне.
Ромашко моя кароока,
не хмарся,
усе промине.

Гуркоче у небі вечірнім
далеке відлуння грози.
Тремтить наді мною докірно
пелюстка твоєї сльози.

ЗЕМНА ПАЛІТРА

Облітає цвіт вишневий
у траву, у талі води,
над бентежною душею
кружеляє в хороводі.

Я ловлю пелюстки білі,
за весною поспішаю,
у вишневій заметілі
білий смуток полишаю.

Вигріває сад зелений
сподівання і надії,
над вологою землею
білим цвітом лебедіє.

Над бентежною душею,
над прожитими літами —
облітає цвіт вишневий,
облітає, облітає.

ЗЕМНА ПАЛІТРА

Не врятують ні стиль, ані форма,
як погасне твій дух бойовий.
Не шукай для душі уніформи,
світ у серце сповна перелий.

Глянь:
хитаються віти на вітрі,
струменіє дощу водограй.
Зріють фарби земної палітри —
щонайкращу із них вибирай!

Хай болять тебе сни кольорові,
не ховай почуттів на колись.
Перед барвою кольору крові
у низькому поклоні схились.

Перед барвою кольору неба
зупинись на дорозі крутій.
Тільки чорної фарби не треба,
не помиряться світло і тінь.

Тільки сіра палітри не личить,
потребує межі — золота.
Глянь:
веселка проста і велична
сонцебарвно із хмар вироста.

СВІТ У ЗІНИЦЯХ

Це місто бачу я уперше.
Стоять міцні атланти в ряд,
плечима сірими підперши
важкий, потрісканий фасад.

Життя струмує не по колу
і не спиняється ніде.
Життя, можливо, вже ніколи
мене сюди не приведе.

Ні, я на долю не в образі —
димлять на обр'ях путі.
Та скільки світу ще ні разу
я не побачив у житті!

А скільки зовсім не побачу,
в нестримнім русі промину...
Мигтять шляхи мої гарячі
над сивим смутком долину.

У кріслі зручному на спинку
ліниво звисилась рука.
Усе коротшають зупинки:
лісок, яруга, лан, ріка...

Стою у росах на світанні,
дивлюсь на вроду світову,
мов бачу вперше і востаннє
оцю комашку, цю траву...

КОЛИ Я ХМЕЛЕМ ПОВІТРЯ ВПИВАЮСЬ...

...прийдіть подивіться: кров по вулицях.

Пабло Неруда

Задоволений життям,
я щойно сміявся,
радів, як дитина.
Та пронизав мене смертельний холод.

Саме тепер,
коли я хмелем повітря впиваюсь,—
хиляться тужно
червоні знамена...
Брата
по той бік земної кулі
вбила отруйна свинцева куля,
що призначалась, можливо, для мене...

В землю ховають
незнаного брата.

Вбивцю пронизує
куля розплати.

Вбивцю
земля
не приймає.

БАЖАЄШ ЧАСОМ ПЕРЕСВІДЧИТИСЬ...

Можливо, це для когось дивина,
а все ж
бажаєш часом
пересвідчитись
у тому,
що планета наша —
кругла.

Тоді ідеш
у поле.

Там жайвір,
цей небесний верхолаз,
до сонця
тягне
співучу
волосину.

І світ пшеничний,
наче стиглий плід,
гойдається
у дзьобі жайвора.

А десь на горизонті
двигтять громи.
Принишки далі сині...

Звисає світ важкий
на волосині.

МОЛИТВА МАДЛЕН РІФФО,

героїні французького Опору,
поета-комуніста

О, як вони жорстоко помилились,
підступні і тупі кати в сутанах!
Ну що ж, Мадлен,
пора і помолитись
за упокій... Настав твій час останній.

Тебе пильнує варта.
В тиші ночі
вишаркують підошви монотонно.
Ти — смертниця...
Під пальцями шурхоче
пошарпаний тюремний молитовник.

Душа поета не підвладна страху.
Поет і в смертний час пера не кине.
Лягають на поля молитов — строфи,
видзвонюючи ритмами стрімкими.

За спалених живцем, за кров пролиту —
у строфах клекотить жадоба кари...
Мадлен, Мадлен, гримить твоя молитва
в застояній могильній тиші камер!

Хай слухають її Париж, Тулуза,
хай слухають запроданці-міністри.
Поет і в смертний час не зрадить музу,
коли в поета серце комуніста.

Вставай, Мадлен! Ти славно помолилась.
Уже на волі жевріє світання...
О, як вони жорстоко помилились,
підступні і тупі кати в сутанах!

РИКША

Гонконг — місто контрастів.
(З газет)

Кіть-кіть
коліща.
Хуткіш —
чап-чап!

Хай коні думають —
у них великі голови.

А рикші думать ніколи,
у нього трое діток.
Хай коні думають про сріберні підкови.
А рикші думати не треба,
у нього з вічних мозолів підметки.
Хай коні...
Їм дають вівса.
А рикші потрібні
монети...

Хуткіш —
чап-чап!
Кіть-кіть
коліща.

...А рикші думати не можна.

У нього тлустий пасажир купив
не тільки висхлі м'язи,
але й мозок.
Ось він сидить, аж дметься від погорди
і думає про що завгодно.

Лиш не про те,
як це не дивно,
що їздить
на людині.

Лиш не про те,
що в цей культурний вік
за дармові монети мідні
купити можна найдорожче —
гідність.

А рикші думать — негаразд.

Поки сила є ще,
ніхто його не продає у рабство —
сам продається.

А рикші думати шкідливо.

Бо, не дай господи, пихатий пасажир
в очах його таке щось прочитає...
І сяде на рикшу
іншого.

Як рикша зневажа усіх на світі
рикш!
За те, що возять на собі
собі подібних,
що не насміляться карету
перекинути.

...Та геть думки!

— Гей, ти!
Ану, хуткіш...
Хуткіш —
чап-чап!
Кіть-кіть
коліща.

Хай коні думають.
А рикші думать ніколи...

АФРИКА. НА РИНКУ КРОВІ

Не шаркіт ніг,
не згуслий гамір —
на ринку крові тиша з тиш.
Іде стерильний торг на грами,
в яким не всякому щастить.

— Я, пане лікарю, здоровий...
Тут щось не так!
Ану ж, коліть...

Лежить бідак на ринку крові,
на тапчані, мов околіт.

Лежать у білих простирадлах
кістляві, чорні продавці,
єдина кожному відрада —
монета в скорченій руці.

Благальних слів болючий шелест
судомить висохлі уста...
На ринку крові кров дешева.
На ринку черга нароста.

Згодяться білому запаси —
червона кров із чорних жил.
Бо кров не ділиться на раси,
коли жадає панство жить.

Йде торг у тиші лиховісній,
лице знекровлене смутне.
Ще грам — і крові несумісність
арійські жили струсоне.

Під ковдрою засніженого вечора
нуртує місто.
У зіницях вікон
блакитно фосфоруєть кінескопи.

На велетах багатоповерхових
ворушаться допитливо, здивовано
гнучкі
тоненькі
вусики
антен.
І велети багатоповерхові —
недремні щогли нашої планети —
у нескінченнім русі розсікають
простори галактичної зими.

Нуртує місто
океаном вікон.
І сніг рипить у ритмі тисяч ніг.
Нуртує місто.
Гріє дружний сміх...

Із темного провалля
поміж хмарами
нараз несміло визирнула
зірка —
самотня безпритульниця-сніжинка
в заметах галактичної зими.

О зірко, зірко,
як тобі незатишно!

Хай нам чужих планет не чути —
Земля ж під нами, а не десь,
вона сама — найбільше чудо
пад сім усіх своїх чудес.

Чарує погляди ревнивi
торочка обрію тугá.
Ти йдеш неначе по рівнині,
але ж насправді це —
дуга.

І зір ковзає по дотичній,
на точці кулі зависа.
Бринить на обрії-дротині
земна розхмарена краса.

Земля простори розпростерла —
літак рівняє свій політ,
але
на тракті стратосфери
дугою гнеться
білий слід.

І море —
рівна плівка штилю,
та дим гіганта корабля
зникає в далечі остиглій...
Це — справжнє чудо.
Це — Земля.

Ах, ці пекучі сонячні вітри,
що дмуть із вогнедишної корони,
що літньої гарячої пори
промінням гострим ціляться у скроні.

Що спалюють беззахисні серця,
бунтують кров застоюну у венах...
Ах, ця загадка Всесвіту,
оця
хвороба променева незбагненна!

Чутливе серце,
грієш ти любов,
наструюєш ти
щастя світлі струни.
А світ скипає атомним грибом
і трупком присипа тебе отруйним.

І ось ти вже зненавистю гориш,
ракетою вистогнуєш у леті...
Та сонце вицілює згори
тебе цілющим ультрафіолетом.

Ах, ці мінливі
сонячні вітри!..

КВИТОК НА ПЛАНЕТУ ЗЕМЛЯ

Може світ залюбки
 їх догнать, перегнати:
на морях кораблі,
 в небесах — літаки.
Та плывуть і летять
 молоді аргонавти
крізь двадцятий наш вік —
 у минулі віки.

То на яхті крихкій,
 то на кулі водневій
аргонавти плывуть,
 аргонавти летять.
Легко трапити їм
 навіть смерті у певід,
та живе ще девіз:
 двічі не помирать!

Щоб їх справді веде
 крізь віки і простори?
Є ж прудкі кораблі,
 є швидкі літаки...
Рветься пломінь турбін,
 стогнуть важко мотори.
Просто, звично усе...
 Продаються квитки!
Є тверезі думки,
 розрахунки і плани...
Із насиджених місць
 що ж бо їх підійма?

Поспішають у світ
 молоді Магеллани,
їх шмагає вода,
 їх ковтає п'ятьма.

У корзину з лози —
 при космічній кабіні,
на папірус ламкий —
 при сучасній броні...
Та встають на шляху
 пошматовані тіні
тих, що світом несли
 тільки м'язи міцні.

Та не змила вода
 слід хисткого ковчега,
не розвіявся дух
 аргонавтів небес.
Борозна поколінь
 у віках нескінченна —
шлях її проляга
 крізь безмежний прогрес.

І встають на зорі
 молоді аргонавти.
Не потрібно прощань!
 Аргонавти спішать...
Може світ залюбки
 їх догнать, перегнати.
Аргонавти в путі.
 Двічі не помирають!

Тріумфально гримлять
 понад світом ракети,
і пливуть кораблі,
 і летять літаки.
Ще ховає земля
 таємниці, секрети...
Продаються квитки
 у минулі віки!

Аргонавти спішать.
 Вік зітхає двадцятий.
Ви беріть, диваки,
 літака, корабля...
Та кабіни пождуть...
 Зачиняйте дверцята!
Продаються квитки
 на планету Земля!

КАЗКИ НОВОАФОНСЬКОЇ ПЕЧЕРИ

З небес Новоафонської печери
крізь вічну піч ідуть рясні дощі.
У дивнім сяйві скелі сургучеві
риплять, немов намочені плащі.

Свої закони має світ підземний,
свої дороги і свої мости.
Тут сіються краплин холодні зерна,
щоб каменем коштовним прорости.

Застигли тут годин повільні кроки,
спресовані в мільйони довгих літ.
У царстві скель вигранюються строки,
тверді і непорушні, мов граніт.

Гудуть печерні хащі галактичні.
У синій загадковій глибині
зловісно сяють ікла сталактитів,
регочуть хижі пащі кам'яні.

Неначе у чарівнім кінескопі,
трасує іскри темрява скупа.
Зеленим оком древнього циклопа
внизу підземне озеро скипа.

Над незбагненним, таємничим світом,
де квітне перлів урожайний сад,
звисає велетенським самоцвітом
сліпучий скам'янілий водоспад.

Ідуть рясні дощі з небес камінних,
чарують зір казкові чудеса.
Та щемне серце
під важким склепінням
чомусь про інші марить небеса.

БОЖЕСТВЕННИЙ СТАНДАРТ

Над скелями задумався похмуро
старий Новоафонський монастир.
Віконцями з напруженим прижмуром
на море позира, мов на пустир.

Пристанище нелюдського терпіння
вертає душам грішників борги.
З високого блакитного склепіння
стандартно усміхаються боги.

За догмою святого трафарета
скупим, байдужим розчерком руки
покірно малювали ці портрети
іконописних справ ремісники.

Вони за вус приховували жарти,
богам убогим не бажали зла.
Та в лініях священного стандарту
іронія зачаєна жила.

Стандартно, звично
суд страшний вершиться.
Стандартне пекло
і стандартний рай.
Зринають душі в небеса врочисто.
Стандартно жив —
стандартно помирай!

Сюди, повз кипарисові паради,
з погордою стандартного стовпа
стандартний можновладний імператор
важким, державним поступом ступав.

Зійшлись царів дороги перехресні
у цьому трафареті на стіні.
Такі стандартні
всі царі небесні,
такі стандартні
всі царі земні.

І тільки так незграбно, нестандартно
повзли тут грішні душі на поклін.
Вони стандартно
не могли страждати
під стогін закривавлених колін.

І недаремно
зі склепінь блакитних
так винувато
дивляться боги.
Усім богам довіку не сплатити
своїм безгрішним грішникам
борги.

ЛЕГЕНДА ПРО ДЕРЕВО СМУТКУ

Красен юний син царя Еллади
в ореолі благородних рис.
Чистим злотом ковані палати
споглядає нудно Кипарис.

Є у Кипариса молодого
лиш єдиний незрадливий друг —
сумовитий олень золоторогий,
що покірно горнеться до рук.

Щедрим сяйвом сонце поливає
неозорий піднебесний дах.
...І затіяв красень полювання
у розкішних батьківських садах.

Бо така в царевича розрада —
протинати стрілами серця.
Красен юний син царя Еллади
в позі невблаганного стрільця.

Вивірений зір у Кипариса:
лиш майнула в хащах тінь жива —
і в траву посипалося листя,
забриніла тонко тятива.

Зойкнуло в саду відлуння гостре...
Кипарисе,
що ти наробив?
Твій фатальний, непохибний постріл
оленя безпечного убив!

Ось лежить він тихо за півкроку,
кров густа парує у траві...
Дружба царська — підла і жорстока,
як стріла на вбивчій тятиві.

Кипарисе, в образі людини —
не життя тобі...
Тож не барись!

І проріс
із полум'я і диму
древом смутку
юний кипарис.

Він тремтить стрілою над землею,
прагне сонця, світла і тепла.
На руках його вічнозелених
кров'ю запікається смола.

МАГЕЛЛАНИ

Бронзовіють реглани
в синім сяйві льодів.
Ще живуть Магеллани
на землі молодій.

Не страшні їм
ні бурі,
ні підступність мілин,
ні пощерблені мури
гострозубих крижин.

Тільки б ранок багрянній
вів у звихрений день,
тільки б вітер таранив
горді кручі грудей.

Тільки б десь над водою,
у блакитній імлі
піднялась
певідома
біла смужка землі.

У стихії похмурій
захлинається флот.
Люто кидають бурі
сúдна
з борту на борт.

Зігрівають реглани
в грудях дух молодий.

Ще живуть Магеллани
під вітрилами див.

Бронегруді фрегати
крають кригу лиху.
Білих плям
ще багато
на звияжнім шляху.

Море,
зупинись хоч на хвилину...

Хвиль каскад розгониствий, стрімливий,
гальки щебет кам'яноголосий
і тривожний гуркіт глибини,
море,
зупини!

Море,
хай вітри в тобі потонуть,
хай засяє на твоїм просторі
штилю відшліфоване трюмо...

Море,
давай помовчимо!
Давай подумаємо про незрячі душі,
які, до тебе вперше доторкнувшись,
поспішно проголошують: «Вода...»

А хвиль орда
зринає у блакить,
таранить сивих круч гранітний стан.

Гуркоче гнівне море, не мовчить —
розказує мені
про океан.

ЗУСТРІЧ В ОКЕАНІ

За антарктичною імлою,
на тепловітній широті
веселі хлопці-китобої
зустріли айсберга в путі.

Крутий, запурений по груди
в холодну, чорну глибину,
мовчазно ніс він у нікуди
свою задуму крижану.

Здіймався він зубчастим валом
на океанським синім тлі.
Його далеко обминали
міцні сталеві кораблі.

Вітрами теплих видноколів
п'янила айсберга весна,
зісподу танула поволі
його основа крижана.

Та він купав у талих водах
свою натуру навісну
і далі плив — холодний, гордий —
смертельним курсом на весну.

Не чув тепла він під собою,
сигналив гранями у світ.

Похмурі хлопці-китобої
дивились велетню услід.

ПІСНЯ КАПІТАНА

Хай гримить, реве в пестямі
шторм розлючений — не дрейф!
Одчайдушними серцями
не лягали ми на дрейф.

Не стогнали ми від болю
на гримучій широті.
У двобої із собою
не звертали ми з путі.

Хай скрипучу нашу рубку
б'є важкий солоний шквал —
не здригнуться вперті руки
і не випустять штурвал.

Вище голову, мій друже!
Пам'ятай, що ти матрос.
Одчайдушні наші душі
не спішать гукати «SOS!».

Хай гримить дев'ятим валом
грізне море штормове.
Наші руки од штурвала
навіть смерть не одірве.

Наді мною вітер горне
хвилі хащів лісових.
Я по днові зелен-моря
йду,
 пеначе лісовик.

Десь під кронами густими
пасма кіс перебира
Мавка —
лісу господиня
і русалчина сестра.

Плине в темені зеленій
наді мною риба-птах.
Доторкається до мене
віковий міфічний страх.

Глухо хлюпають імлою
зелен-хвилі листяні.
Може,
 справді наді мною
давнє море...
Я на дні...

Я горну руками тишу,
спотикаюся об пень.
Швидше вгору,
вгору швидше,
на поверхню,
в ясен день!

Та стиска мене знемога,
острах силу одібрав.
Почіплялися за ноги
дикі водорості трав.

Обіймає глибиною
давнє море...
Я на дні...
І регочуть
наді мною
зелен-хвилі листяні.

ШЛЯХ НА ВЕРШИНУ

Немов розгнудані булані,
переганяючи вітри,
юрмилась хмари нездоланні
на тлі високої гори.

Гуртом
на жадану вершину —
навальні,
здиблені,
прудкі —
повзли вони, об скелі сині
боки здираючи пругкі.

За ними вслід
пухка хмаринка
повзла на звабну крутизну
і падала
з безмовним криком
донизу,
в прірву навісну.

І кружеляла по спіралі
сліпого вихору вона...

А хмари небо підпирали,
їм підкорялась крутизна.
А хмари владно, гордовито
сіддали зламани хребти,
вже не лякали їх
ні вітер,
ані зрадливість висоти.

Ввижались їм нові вершини,
пові стрибки на крутизну.
Від хмар
примарами страшними
темніли тіні
унизу.

Зім'ята тінями хмурними,
на зламі скельної кори
безсило
танула
хмарина
в ногах у грізної гори.

ЯЛИНИ І ЛОЗНЯКИ

На гострім виступі гори
стримлять ялини світлокорі.
Шмагають їх усі вітри,
та не згинають у покорі.

Несуть задуму крізь рокі
стрункі смолисті верховіття.
Внизу повзучі лозняки
тремтять на сірому граніті.

Ялинам гордим не до них.
Нещадно кручені вітрами,
на п'єдесталах кам'яних
ростуть ялини
тільки прямо.

ЗЕЛЕНА АБЕТКА

У тиші, постійній духом гречаним,
поміж кавунів, на пахучім городі,—
сиджу перед дідом
на лекції незвичайній
у відчиненому лікпені природи.

Дідусь обіймає штатну посаду:
чатує, аби не розбіглися кавуни.
Дідусь навчився читати й писати
за алфавітом флори і фауни.

Не знає він, що таке промені «бста»,
свій вік доживає в обозі прогресу,
та в мозку струмує зелена абетка,
безмежна,
як геометрична прогресія.

Дідусю, абетка ваша складна:
в ній —
готика гордих дерев,
ієрогліфи трав
і кирилиця квітів...
Читаю невпевнено, по складах,
розгорнуту книгу літа.
Зелене проміння мене осява
на вашій, дідусю,
лекції чесній.
За щедру науку вклоняюся вам
я —
неписьменне
дитя прогресу.

ПОРА ЦВІТІННЯ ТЮТЮНУ

Дарує поле всі щедроти.
Струмує днина золота.
Весела настає робота —
тютюн під сонцем зацвіта.

Запнуло обрій літо красне
в густу завісу листяну.
Бує все. Пора прекрасна —
пора цвітіння тютюну.

Тютюн квітує скромно, тихо
у плетиві зелених шат.
Лиш видає його, на лихо,
міцний, пекучий аромат.

І в пору щедрого цвітіння,
коли тютюн плодами снить,
гарячі руки в шелестінні
стинають квіт його рясний.

Та п'ють росу круті судини,
жене тютюн стебло своє
і все, що квітам не судилось,
крихкому листю віддає...

Теплом струмує днина літня,
і грає в листі нікотин.
І поступово, непомітно
всиха тютюн од гіркоти.

МАК НА КАРНИЗІ

Хто б не проходив мимо,
всяк
на дах погляне знизу:
вогнем зацвів
червоний мак
у вигризку карниза.

Що сил за грудочку землі
трималося стебельце.
Ревли над ним
вітриська злі,
стискались
хмар лабетн.

Стебельце випило уже
із грудочки
всі соки.
Внизу пахтіла міражем
земля його широка.

Внизу —
у затишку, в теплі —
принадливо і палко
на лоні щедрої землі
цвіли вологі маки.

І мак напружився
вгорі
усім стеблом педужим —
і пелюстками заяскрів
тривожно, відчайдушно.

Зацвів...

Хай дмуть вітриська злі —
вчепився він
за камінь,
пилинки рідної землі
вдихає пелюстками.

Вдихає спрагло землю він
і жде на дні осінні,
коли дозріє
плоду дзвін
і задзвенить насіння.

ПЕРЕКОТИПОЛЕ

Зірване вітрами
з кореня-припону,
котиться у трави
перекотиполе.

Котиться на волі,
а куди —
не знає.
Поле,
поле,
поле —
без кінця і краю.

Полям куля сніга
котиться невпинно.
У траву осінню
губить насінини.

Якось у лісі я побачив,
як виринає з ґрунту гриб...
Цвів гожий ранок.
На галяві
стояла кришталева тиша.
Все спало.
І не ворушились
ні павутинки, ні травинки.
Та ось
шелеснуло ледь-ледь
під ковпаком скляної тиші.
Сухий листочок берестовий
здрігнувсь наструнено, ожив.
З-під нього висунув
грибочок
свою голівку оксамитну,
мерзлякувато обтрусив
липкі, брунатні крихти ґрунту.
Було в тім щось таке врочисте,
таке зворушливе і чисте,
що я забув про все на світі
отут,
у лісі,
серед літа.

СИНИЦЯ В ЖМЕНІ

Треба ж так незручно поселитись:
синичата випали з гнізда...
Ми тримали в жменях по синиці,
а в серця нам стукала біда.

А над нами
билась їхня мати,
тріпотіла впертими крильми.
Їй пташат хотілось годувати
поміж цими дивними людьми.

Вполювала дзьобиком чимало —
принесла невчасно черв'яка.
Як її, напружену, лякала
незбагненна ця рука людська!

Ми пташат пустили у травичю,
жовторотих, німічних таких...
І шугнула каменем синиця,
пригорнулась крилами до них.

Як вона синичок годувала
(жовтим квітом дзьобики цвіли),
як вона благала, вимагала,
щоб ми далі, далі одійшли...

А довкіл ревли вітри скажені,
а довкіл хиталася земля.
Ну, навіщо нам
синиця в жмені?
Ви летіть, пташата, звідцільа...

ПОЛЮВАННЯ НА РАКІВ

Ми вранці виходили раків ловити,
корзину від заздрих очей берегли.
На сході, туманом липким оповита,
ховала Мурашка грузькі береги.

Повік би не знати такої мороки!
Хрустів під ногами сухий очерет,
а раки, зачувши притишені кроки,
тікали у нори хвостами вперед.

І клацали клешнями грізні зухвальці,
бо раків ловить — не збирати гриби...
Несли ми додому посічені пальці
і знічено раків пекли від ганьби.

САД МАТЕРІЇ

Заступи в землю!
Саджаємо дерево.
Дерево, дерево, дерево...
Стій!
Чуєш?
Із ядер снується матерія,
наче з дерев оцих — деревостій.

Заступи в землю.
Думками поглибше.
Зморшка пекуча лягає між брів.
Атомні ядра уява колише,
наче вода розхвильовану рінь.

Частка
і ціле.
Ядро
і матерія.
Заступи в землю...
Поглянь: чудеса!
Дерево, дерево, дерево, дерево...
Глибше!
Дерéва, дерева...
Сад.

СПОМИН У ТРЬОХ КОЛЬОРАХ

(Читаючи рядки сучасників О. С. Пушкіна)

Болить мене цей спомин чорно-білий
про те,
чого я бачити не міг:
на Чорну річку чорні коні бігли,
на чорний смуток падав білий сніг.

Обличчя білі, чорні пістолети,
тривога чорна, чорні небеса,
і в чорному безмежжі часолету
сліпучо-біла віра в чудеса.

Тремтів лякливо чорний отвір смерті,
і коні спотикались на бігу...
У чорно-білім спомині не стерти
червону кров
на білому снігу.

Єдина кров, гаряча, непідкупна...
Обірвана тоненька нить життя...
І тільки Чорна річка не закута
в холодну, чорну кригу забуття.

Болить мені у спомині червонім
та чорно-біла,
та фатальна мить.
І кров поета стукає у скроні,
жагою помсти в серці клекотить.

СЕКУНДАНТИ

Летить крізь нас болючий, гострий час
націленою кулею Дантеса.

А десь
у тінь ховається
Данзас,
не маючи до слави інтересу.

Бо слава — тлінь...
На смертний одр несуть
коханця муз, оплаканого друга...
Вставай, Данзасе!
Йде найвищий суд,
який не зважить на сльозу і тугу.

А що він міг, Данзас?
Дуель — не гра.
Ціна життя — її зловісне мито.
Та все ж
важке сумління, мов гора,
і крові друга з совісті не змити.

Не кожному судилось бути бійцем
і страх перед бар'єром відкидати.
Навіщо це —
у білий сніг лицем,
як можна жити в ролі секунданта...

Навіщо йти під кулю напролом,
як можна бути
свідком на дуелі...
Немов корону, смуток над чолом
несуть арбітри — хлопці розвеселі.

І що та слава!
Слава — лиш ковток,
лише краплина із потоку часу.

...Розсудливо ховається в куток
невидима,
забута
тінь Данзаса.

КІМНАТА ЧЕХОВА У ЯЛТІ

Тривога.
Дощ.
Осіння Ялта.
Життя не щедре на добро.
В кімнаті —
лиш недуга клята,
паперу аркуш і перо.

Свіча погашена жовтіє.
Подушка липне до щоки.
Та ще вікно —
смішна затія! —
рожево світяться шибки.

Чого там думати шкляреві —
ховає усміх борода...
Рожеві?
Що ж, нехай рожеві.
За гроші й чорні не біда.

Дощить...
На сонце небагата
осіння Ялта вже давно.
Душі потрібно небагато —
всього лиш сонячне вікно.

Оте вікно —
рожева мука,
та зігріва таки воно.
У час негоди і розпуки
рожево світиться вікно.

Душі потрібно небагато —
а все ж
ілюзіям не вір!
Душа горить, немов багаття.
Перо пропалює папір.

Вікно рожеве неохоче
в очах тьмяніє, мов парча.
Уже в півночі сліпої ночі
рожево світиться свіча.

Дощем шумить осіння Ялта
і марить ранком уві сні...
Душі потрібно небагато —
хоч привид сонця у вікні.

МИСТЕЦТВО ОРАНКИ

У землю плуг...
П. Г. Тичина

Велике діло — оранка.
Коли ореш майстерно,
всі бур'яни і стерні,
усе зужите, зайве —
зрізається
й зникає
на дні
прямої
борозни.

І навесні
запахне вітром новизни,
зазеленіють сходи чисті...
Що не кажіть, а це — мистецтво,
коли ореш майстерно.

І зеленіють сходи чисті...

А часто ж навесні
гляди — стерня торішня
стирчить із борозни
та поміж сходів — хто скоріше! —
до сонця пнуться бур'яни.
Ґрунти родючі в нас,
поля просторі
і техніка — на рівні віку,
але бува — оремо мілко...

І зеленіють бур'яни.

Предивні співзвуччя
народжує мова.
Два слова співучих —
єдина основа.

Та спокій — на питці:
між ними — війна.

Рушник
і рушниця.
Він
і вона.

Рушник і рушниця.
Узгоджені звуки.
Та їм не зрідниться,
між ними —
розлука.

І все ж не на подив
наспівує мова
слова-антиподи
на спільній основі.

Єдина мати стоїть
поміж них.
Матері низько вклонися,
приймавши від неї
для миру —
рушник,
а для розплати —
рушницю.

СТАРА ХРЕСТОМАТІЯ

Ні, я не проти математики,
а все ж у серце зазира
очима літер хрестоматія —
ще довоєнна та, стара.

Така ж уся вона згорьована,
така ж бо жовта, аж руда —
мені життям батьків дарована,
як хліб, як сонце, як вода.

У грізний час тривоги і хаосу,
в пільмі зачеплених ночей,
вона під припічком ховалася
від поліцайових очей.

Цю книгу мужню і нескорену
не вбила пострілом війна.
Устами класиків суворими
мене допитує вона.

Як я живу, дружю із мовами,
з чим у нові леху віки
і чи, бува, не заплямовані
її священні сторінки?

Літературна хрестоматіє,
ти ще повчиш мене добру...

Беру із рук ласкавих матері
я хрестоматію стару.

ЛЮБОВ МАЙСТРА

Вклоніться, люди, майстрові старому,
володареві слова й ремесла!
Крізь біль і радість, роздуми і втому
любов його безсмертна проросла.

Любов майстрів не зна кінця і краю —
не рветься ні на мить гаряча нить.
Любов зі смертю майстра
не вмирає,
вона у серці учня племснить.

Спішать майстри...
Допоки бачать очі,
допоки руки працею горять,
допоки серце магмою клекоче,—
спішать майстри
любити
і навчать.

Мінливий світ наш у своїй основі.
Було, гойдався він на трьох китах,
було, тримався лиш на чеснім слові.
А взагалі —
стоїть він
на майстрах.

На їхніх чесних, болісних талантах,
на чолах, що звелися догори...
І якщо є на світі ще Атланти,
то це вони, без сумніву,—
майстри.

Все важче їм,
натомленим до краю,
вантаж добра вселюдського нести.
В серцях поволі магма догорає,
планети ноша тисне на хребти.

Слова живуть, і ремесло живуче,
та в мозку сумнів голкою застряг:
чи не впаде, чи витримає учень,
чи ремесло нестиме не за страх...

О, цей святий, незгасний жар любові,
що майстрові освітлює чоло!
Цей вічний страх
забрати із собою
в могилу
заповітне ремесло...

Спішать майстри.
Над ними світ звисає,
для них
земні хвилини замалі.
Не треба їм
ні почестей, ні слави,
а треба лиш любові на землі.

Струмує над орбіти, космодроми
любов, що між серцями проросла.
Вклоніться, люди,
майстрові старому,
який дарує тайну ремесла.

КОПІОВАЛЬНИКИ

Грунтують білі валики
тканину день і ніч,
корплять копіювальники,
струсивши втому з пліч.

Тут фарби кілограмами
відважують під звіт.
Мазками геніальними
збагачується світ.

Тут кожна риска ціниться
на золото, на гріш.
В шедеври очі ціляться:
зуміємо не гірш...

Від гордості і дивнощів
хмеліє голова —
то ж був шедевр один лише,
а стало зразу два.

І як тут не докопуйся,
як не перегинай,—
не розрізниш,
де копія,
а де оригінал.

Корплять майстри, стараються,
женуть художній вал,
аж пензлики стираються:
давай, не відставай!

Кипить художній промисел.
Тут марно не мудруй,
тут пензель в руки проситься —
дивися
і малюй...

Спливають дивні дивнощі...
Вже місто спить давно.
Сидять майстри
і дивляться
на чисте полотно.

БРИНІТЬ МОЄ ПЕРО

В. Коломійцю

Озвучене піснями
на щастя, на добро,
у пальцях неслухняно
бринить моє перо.

Весела і лукава
мелодія зрина.
Бринить, не замовкає
пера мого струна.

Співає колискову,
занурене в тепло,
вібрує колосково
пера мого стебло.

Тремтять похмурі тіні
пронизаного зла.
Бринить,
летить прицільно
пера мого стріла.

І втомую на віях
звиса нічна пора,
і серце вогневіє
на кінчику пера.

СИНХРОННА КІНОЗЙОМКА

У позі істинного йога,
хоча й не терпиться давно,
під запис голосу свого
співак знімається в кіно.

Магнітофон виводить соло,
тонкою плівкою снує.
Співак губами грає сонно
натхнення роблене своє.

Важливо тут —
щоб не відстати,
не вискочити наперед.
Співак аж кривиться з досади
під запис арій з оперет.

О, як себе перебороти:
не йдуть за жестами слова,
і голос відстає від рота,
і сміх на смуток наплива...

Зітхнув співак, напружив скроні.
Злетіли руки.
Час настав!
Дар непідкупний, несинхронний
про себе владно нагадав.

Полинув голос вільно, чисто,
аж розчинилося вікно.
І мовчки слухали артиста
майстри модерного кіно.

СМЕРТЬ КОМПОЗИТОРА

Чорніли скрипки траурні, плескати.
У тиші кожен думав про своє.
— Прохання у фіналі не плескати...—
нараз оголосив конферансьє.

Раптова смерть...
Відомий композитор...
Хитнули зал напружені слова.
Слова...
Старий маестро сльози витер —
і вибухла симфонія жива.

Симфонія протяжно гуркотіла,
пронизувала вражені серця.

А десь лежало
випростане тіло,
холодне тіло
мертвого творця.

Зринала над афіші і плакати,
над грім овацій — музика жива.
Раптова смерть...
— Прохання не плескати...—
Ридав маестро — сива голова.

Стрясала зал симфонія прощання.
Та ось вулканом одгримів фінал —
і звівся зал.
Хвилиною мовчання
плескав творцеві непорушний зал.

ПОЗА

Хай пристрасть мучить вас нещадно,
нехай заманює в сильце.
Спішіть лишити для нащадків
своє усміхнене лице.

Магічне око об'єктива
стріляє коротко — і ось
при світлі дня вершиться диво
консервування різних поз.

Тож не баріться, поспішайте
на поклик звабної жаги!
Вдягайте привид свій у шати
глибокодумної нудьги.

Усе залежить від уміння
меткого фотомастака.
Сідайте зручно у кабінку
мальованого літака.

В запасі є картонна мавпа,
макет фанерного коня.
Мерщій, очочі!
Майстер квапить.
Жагуча пристрасть підганя.

Коханці пози,
поспішайте,
ставайте
в профіль
і анфас.

Найкраща поза — то не жарту,
ловіть негайно
кожен шанс...

Проворний майстер не пристане —
мастак він тішити серця.
Можливо, цілить він
востаннє
у привид вашого лиця.

ШТРИХИ НЕСКІНЧЕННОГО ЛІТА

Пам'яті В. І. Касіяна

ХУДОЖНИК

Чого йому треба?
Чого йому треба ще? Лаврів,
почестей, нагород?
...Ходить з альбомчиком —
сивий, чоластий,
давно вже заслужений, народний.

Чого йому треба?
Друзі, знайомі дивуються щохвилини.
Ловить кінчиком олівця щось невловиме.
Переживає невдачі.
А тут недуга...
Сидів би краще на дачі.

Чого йому треба? —
розводить кожен руками. ,

Чого йому треба, люди не знають,
інакше
усі вони стали б художниками.

ЛЕТЮЧА ФРЕСКА

— Василю Іллічу, а дощі не змиють
оті ваші малюнки на бетоні?
— Не змиють. Графіт міцно в'їдається в пори...
(З розмови)

І сум, і сміх — усе не так
за лікарняним за парканом.
Ген срібним розчерком літак
гаряче небо заарканив.

Ген стогнуть нелині-дуби
(витають спогади над ними)...
Ах, серце, радуйся, люби
цей світ і цю липневу днину!

Хвилюйся, серце, і гнівись,
видзвонюй кровію старою...
Ростуть дуби старі увись
і грають соки під корою.

Ще є ота, єдина мить,
ще можна плакати, радіти.
Ще можна жить,
ще можна жить,
коли в руках
шматок графіту!..

Звисає тиша світова
над синім закутком лікарні,
і дивна фреска ожива
на бетонованім паркані.

Вона зринає поміж віт,
вогнем небесним сліпить очі...
У пальцях кришиться графіт,
бетон розіскрений скрегоче.

Уже збираються дощі
десь над полями і садами,
і кожен штрих уже в душі
графітним пилом осідає.

І кожен штрих різкий пече
холодні пальці до знемоги.
Та є ще мить...
Життя тече.
Дуби спинаються на ноги.

Гримить літак.
Шумлять міста.
На сонці вибух...
Липень.
Літо.

Летюча фреска розцвіта
на тлі двадцятого століття.

РЕКВІЄМ

Не стій, тополе, край дороги,
схилися долу з висоти,
знамена листя молодого
над прахом тужно опусти.

Чоло у сивій заметілі
напружив смертний чоловік.
Неначе ріки скрижанілі,
штрихи спинилися навек.

Тремтить міраж деревориту
на вістрі гострого різця...

Імлою таїни повите
чоло безмовного митця.

ДОЛЯ СУФЛЕРА

Невдячна доля бідного суфлера,
на вічні муки він себе прирік:
щодня в мистецтво відчиняти двері
і не переступать його поріг.

У серці озивається не часто
дзвінкого слова музика жива.
Нестерпно з будки затхлої сичати
зігріті віщим генієм слова.

Щодня суфлера сумніви терзають.
Чи може бути гірше у житті:
весь вік сидіти
спиною до залу,
від заздрості згорати в самоті...

Весь вік гримасу корчить в судомі,
від справжнього мистецтва
лиш на крок
і в будці
нагло вмерти
невідомим
у сяєві талантів і зірок.

Та поки слово на устах не вмерло,
суфлер талантам служить до кінця.
Така вже доля щедрого суфлера —
простого,
безіменного творця.

ЛИЦЕДІЙ

Загадка для нас — таємниче життя лицедія.
Ховає завіса мінливу подобу лица.
Несе лицедій крізь думки і примарні надії
обличчя і маску у вицвілих тернах вінця.

Обличчя і маска. Без них йому жити не можна.
Без точної маски втрачає обличчя в ціні.
Коли, як обличчя, кривляється маска порожня,
тоді, наче маска, обличчя висить на стіні.

Живе лицедій поміж нами і легко, і важко,
для нього нема ні законів, ні правил, ні меж.
Де справжнє обличчя, а де лиш усміхнена
маска,—
ніяк не вгадаєш, ніяк до кінця не збагнеш.

Тремтить лицедій. Білий чуб невблаганно рідіє.
Подвійне життя розсуває завісу тісну.
Спливає у безвість туманне лице лицедія,
а маска притерта зловісно сплива на стіну.

БІЛИЙ ПАЛАЦ

Він часто приходить
на древній цей плац.

Отут,
над зеленим від часу
кварталом,
накреслює зором він
білий Палац,
небачені контури
скла і металу.

Він часто приходить
на древній цей плац.

У тихій майстерні
зачинені двері.
Лежить там
його заповітний Палац
у білих руїнах
шматочків паперу.

КАЛИНІВСЬКІ СВИСТУНИ

Світанок на калиноньку
із пагорба струменів.
Ходили ми в Калинівку
послухати свистунів.

На ярмарку мостилися,
куди лише не ступни,
і фарбами світилися
калинівські свистуни.

У тітоньки сварливої
гніздилися на руці.
І гронились калиною
полив'яні гребінці.

Ні щиглики, ні півники —
породою не вдались.
На глинянім на пір'ячку
іскрилася небовись.

Полинуги могли б вони,
бо тісно їм на руці.
Та з глини ці полив'яні
калинові гребінці.

І дзьобали калиноньку
калинівські свистуни.

Калинова Калинівка,
калинові давні сні!..

ФЕНІКС

Художник чекав нетерпляче
ту птицю примарну,
що зветься натхненням,
ловив її в клітку розуму.
А птиця ляклива згорала, мов Фенікс,
і знову злітала в гарячій
попелі роздуму.

Художник не здався, одначе,—
звільнивсь від терпкого туману чекання,
відкинув облудну містику.
Він більше не думав про птицю лукаву:
у попелі роздумів — бачив —
жевріла іскорка...

А він би і досі чекав нетерпляче
на птицю, якої ніхто ще не бачив.

ПОШУК

А скрипачку підносили
білі вітрила
і несли в забуття,
колисали так ніжно.
Може, зараз вона нездогадно
полине
на вершину,
якої сягав Паганіні?..
Може, близько те бажане,
близько те справжнє...
Вище,
вище —
одна лише сходинка-гірка!..

Ні!
Здрігнувся смичок
на невидимій грані.
Стихли струни...
Скрипачка заплакала гірко.

ДНІ НЕЗРИМОГО СОНЦЯ

Володимирові Забаштанському

Кажеш: «Бачу» — і жмуряться очі незрячі,
і проходить видінь нескінченний парад.
Знаєш, пишуть серйозні газети, неначе
є в проектах учених такий апарат...

Але то лиш проекти...
До суті далеко:
може, рік, може, десять, а може, і вік.
Ти чекай.
Хоч насправді чекати нелегко,
як пропалює сонце склепіння повік.

Та тобі не чекається.
Роздуми щемні
опромінують безвість мого лица...
Не барилися б тільки чоласті учені,
задум свій поскоріш довели до кінця!

Ти чекай!
Ти живи на землі, скільки треба:
може, сто, може, більше затемнених літ.
Хай на грані життя —
та побачити б небо
і воскреслого птаха забутий політ.

Кажеш просто, буденно і впевнено: «Бачу!»
Крізь осяяне серце проміння тече.
Вірю:
бачиш,

хоча навіть пальці незрячі
не стискають навпомацки дружне плече.

Власні очі ладен би тобі я віддати...
А як чесно сказати,
то неправда це.
Ні!
Все віддав би тобі,
наче рідному брату,
але ніч без кінця непосильна мені.

Я у сяєві днів
надивився на небо —
зримає сонце
жбурляє проміння-рої.
Власні очі
ладен я віддати для тебе,
та потрібні тобі
очі
тільки твої.

Бо не звик ти дивитись
чужими очима...
Дні незримого сонця
шикуються вряд.
Не ховаєшся ти за словами гучними
і не ждеш,
поки винайдуть
той апарат.

ІРОНІЧНИЙ АТРАКЦІОН

На постійному приколі
бетонованих шасі
літачок гурчить довкола
осоружної осі.

Літачок сумний метляє,
мов припнутий ланцюгом.
Зветься «мертвою петлею»
цей чудний атракціон.

Назва справді іронічна.
Затяглась «петля» цупка...
Небо дивиться у вічі
і кепкує з літачка.

От коли б наструнить крила
і рвонуті гордо ввись!

Та важкі бетонні брили
і міцна сталева вісь...

Літачок дола знемогу,
рве повітря на шматки.
І поблажливо на нього
позирають юнаки.

Ними піднятий на кпини,
літачок шаліє вмент
і летить кудись невпинно,
не злітаючи й на метр.

ПОЛИВ'ЯНІ КОНІ

На ярмарку старий гончар пантрує
полив'яних коней, що табуном
пасуться на строкатому рядні.

А коники ж які!
Бокасті та дзвінкі,
хоч запрягай — і в путь.

Та от біда: чомусь їх не беруть.

Зате хлопчина поруч,
від щастя аж рожевий,
розпродує коней химерних,
із настовбурченими гривами.

За гривеник
своїх старий віддав би.

Та от біда...

— Беріть,—
до мене мовив з винуватим виглядом.—
Ці коні справжні. Як живі.
А ті... а тих он... хлопець вигадав...—
Я гончара старого пожалів —
купив у нього двох коней бокастих.
Пустив їх пастиь
у себе на робочому столі.

Дивлюсь — і згадую
коней химерних.

БІОГРАФІЧНА ДОВІДКА

Петро Мойсейович Перебийніс народився 6 червня 1937 року в селі Слободі-Шаргородській, Шаргородського району на Вінниччині в сім'ї колгоспника. Навчався у сільськогосподарському технікумі. Після служби в Радянській Армії закінчив факультет журналістики Львівського університету імені Івана Франка. Працював у редакціях районної та обласних газет на Вінниччині, редактором тернопільської молодіжної газети «Ровесник», заступником завідуючого відділом ЦК ЛКСМ України, заступником головного редактора журналу «Дніпро». Зараз на партійній роботі.

Видав книги: «Червоний акорд» (1971), «Високі райдуги» (1973), «Передчуття дороги» (1975), «Ранкові сурми» (1976), «Гроно вогню» (1977). Працює в галузі художнього перекладу.

Твори П. Перебийноса друкувались у перекладах мовами народів СРСР і зарубіжних країн.

З М І С Т

РОДОВІД

Вершина планети	7
Моя реліквія	8
Гіпотеза	10
Червоний акорд	11
Покоління	12
Ех ти, коню...	15
«На грізне сонце зазіхнув Ікар» . . .	16
Гора і криниця	17
Родовід зерна	18
Хатинки на стерні	19
Пшениця	20
Комунисти	22
Кадри фронтової кінохроніки	24
«Монтаж — це мука...»	25
Розстріляне ім'я	26
Висота	27
«Гармоніст Михалко Горобець...» . . .	28
Відлуння	29
«На мене боляче війнуло...»	30
Лісова казка	31
Післямова до листа	32
Доля	34
Стрілись двоє	35
Генерали запасу	36
Спогад старого гвардійця	37
Мир	38
Пам'ять	39
Кирзова сумка	40
Як зводяться міста	41
«Коли спадає день шалений...»	42
Весняний вокзал	43
На полустанку	44
Пролог дня	45
Картина	46
Слобода	47
Дід гасить вапно	48
Сповідь онука	49
Райдуга над Дніпром	50
Формула блискавки	51

Тінь полум'я	53
Серце пілота	54
Правила ніжності	55
Останній віраж	56
На узбіччі	57
Стружка ватману	59
Високі райдуги	60

ЕСТАФЕТА

«Благословиться хай довіку...»	63
«Я народився в переджнив'я...»	64
«Гей, пасе хлопчина хмари»	65
Талан	66
Вершник	67
Медівники	68
Білі метелики	69
Легенда	70
Глибила	72
Класи	73
Що хотів мені сказати дід?	74
«Мій сину, коли виростеш...»	76
Малюк спинається на ноги	77
Чоловіча розмова	78
Дитячі очі	80
Прискорення	81
Зеніт року	82
«Де ти, друже мій єдиний?»	83
Лист ровесникам	84
Багатодітна мати	86
Почерк	88
Міжнародна повітряна траса	89
Повернення	90
«Відцокотів я пів-Європи...»	91
Ой, співає соловейко!	92
Пиріжки з горохом	93
Грань віку	94
Сталеві вітряки	96
«Веселка — лук»	98

Осіння фантазія	99
Атмосферний тиск	100
«Стаю справдешнім урбаністом» . . .	101
«Спочинку прагнуть обважнілі ноги...»	102
Ясен на межі. <i>Поема</i>	103

РУХ СЕРДЕЦЬ

Несподіваний ракурс	119
Намет на Карпатах	121
Ідея парашута	122
Скептичний погляд на ринг	123
Хід конем	125
Роздум над шахівницею	126
«Ми з ним лежали в одній палаті» . .	127
Рентген совісті	128
Висотна хвороба	129
Телеграма	130
«Не осягнути рух сердець...»	131
Аритмія	132
Суперечка	134
«Сперечаюся, сперечаюся...»	135
Воскресли мамонти	136
Людина в акваріумі	137
Чужа територія	138
Тост за комфорт, виголошений сучас-	
ним міщанином	139
Магія дрібниць	140
Суть	141
Чорний спектр	142
«Усе так просто...»	143
Характер	145
Одвага	146
Освідчення	147
Чоловіча робота	149
Дві ніченьки	151
Ластівина	152
«Ах, як вона двіла...»	153
Гроза	154

Перша тінь	155
У дворі	156
«Дві зорі цвіло у небі»	157
Незнайомка	158
«Вона жива, любов моя єдина...»	159
Очі	160
«Моя прекрасна, горда королево...»	161
«Од життя словами відгороджений...»	162
Острів Розлуки	163
«Світ мені усміхається тепло...»	164
Весільні айстри	165
Лебедина пісня	166
«Ромашко моя вечорова...»	168

ЗЕМНА ПАЛІТРА

«Облітає цвіт вишневий...»	171
Земна палітра	172
Світ у зінцях	173
Коли я хмелем повітря впиваюсь...	174
Бажаєш часом пересвідчитись...	175
Молитва Мадлен Ріффо	176
Рикша	177
Африка. На ринку крові	180
«Під ковдрою засніженого вечора...»	181
«Хай нам чужих планет не чути...»	182
«Ах, ці пекучі сонячні вітри...»	183
Квіток на планету Земля	184
Казки Новоафонської печери	187
Божественний стандарт	189
Легенда про дерево смутку	191
Магеллани	193
«Море, зупинись хоч на хвилину...»	195
Зустріч в океані	196
Пісня капітана	197
«Наді мною вітер горне...»	198
Шлях на вершину	200
Ялини і лозняки	202
Зелена абетка	203
Пора цвітіння тютюну	204

Мак на карнизі	205
Перекотипале	207
«Якось у лісі я побачив...»	208
Синиця в жмені	209
Полювання на раків	210
Сад матері	211
Спомин у трьох кольорах	212
Секунданти	213
Кімната Чехова у Ялті	215
Мистецтво оранки	217
«Предивні співзвуччя народжує мова»	218
Стара хрестоматія	219
Любов майстра	220
Копіювальники	222
Бринить мое перо	224
Синхронна кінозйомка	225
Смерть композитора	226
Поза	227
Штрихи нескінченного літа	229
Доля суфлера	232
Лицедій	233
Білий Палац	234
Калянівські свистуни	235
Фенікс	236
Пошук	237
Дні незримого сонця	238
Іронічний атракціон	240
Полив'яні коні	241
Біографічна довідка	242

**ПЕТР МОИСЕЕВИЧ
ПЕРЕБИЙНИС
КРАСНЫЙ
ЦВЕТ**

Избранные стихотворения

(На украинском языке)

Видавництво «Дніпро»,
Київ, Володимирська, 42.

Редактор
С. А. ЙОВЕНКО
Художник
В. М. ЄВТУШЕНКО
Художній редактор
В. С. МІТЧЕНКО
Технічний редактор
Г. Г. ПОДГУРСЬКИЙ
Коректори
Т. В. ГРУЗИНСЬКА,
І. В. СЕМЕНОВА

Виготовлено на Київській
книжковій фабриці «Жовтень»
республіканського виробничого
об'єднання «Поліграфкнига»,
Київ, Артема, 23а.

ІБ № 666

БФ 28763.

Здано на виробництво 13.V 1977 р.

Підписано до друку 26.VII 1977 р.

Папір № 1.

Формат 70×90¹/₃₂.

Фізичн. друк. арк. 7,75.

Умовн. друк. арк. 9,068.

Обліково-видавн. арк. 6,270.

Ціна 1 крб. 10 коп.

Замовл. 1437.

Тираж 5000.

1871